

Les blant annet om:

Budsjettnytt

Ny politisk ledelse

På rosa ark

Moss fengsel

Bredtveitrevyen 2005

FoU-avdelingen på KRUS

Bygging av mestringsstillit

Standard Minimum Rules 50 år

Felles utfordringer politi og
kriminalomsorg

Strafferettskonferanser Oslo og
Region nordøst

Utgiver

Justisdepartementet
Kriminalomsorgsavdelingen
Kriminalomsorgens sentrale
forvaltning, Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Ansvarlig

Ekspedisjonssjef
Kristin Bølgren Bronebakk

Redaktør

seniorrådgiver
Grethe Rødskog Fodstad
telefon: 22 24 55 88
telefaks: 22 24 55 90
e-post: grethe-
rodskog.fodstad@jd.dep.no
e-post via Kompisnettet:
Fodstad Grethe (Justisdept)

**Kontaktutvalg i Kriminal-
omsorgsavdelingen**

seniorrådgiver Erik Såheim,
Utviklingsseksjonen
rådgiver Bente Gøril B.
Sandahl, Administrativ seksjon
rådgiver Maren Vaagan,
Juridisk seksjon

**Kontaktpersoner på
regionalt nivå**

Frøde Isaachsen, Region øst
Bjørn Krogsrud, Region sør
Liv Henly, Region nordøst
Bjørn Lindebø, Region sørvest
Hildur Bøe, Region vest
Charlotte Myhrvold, Region nord

Redaksjonen avsluttet

8. desember 2005

Manusfrist nr. 1/2006
15. februar

Utgivelsesplan 2005

Uke 12, 25, 41, 50

**Bestilling av abonnement
/adresseendring:**

førstesekretær Bjørn Myhren
telefon 22 24 55 81
telefaks 22 24 55 90

Opplag:

4500

Forside

Jul i Høyblokka,
Regjeringskvartalet
Foto: Grethe R. Fodstad

Nr 4/2005, 15. årgang

LEDER

Tusen takk for innsatsen til dere alle sammen

Også dette nummeret av Aktuelt for kriminalomsorgen viser den store breidde i oppgaver og det mangfoldet i kompetanse som etaten besitter. Sikkerhet er viktig, og det arbeides målrettet og profesjonelt for å beskytte både samfunnet utenfor og alle som befinner seg innenfor fengslene mot ny kriminalitet. Samtidig videreutvikler vi hele tiden våre metoder for en god reintegrering i samfunnet når en dom er sonet. Med utgangspunkt i vår fagstrategi og med god bistand fra KRUS hever vi stadig det faglige nivået i kriminalomsorgen, både i fengslene og i friomsorgen. Jeg vil også berømme de tilskuddene til den faglige utviklingen som vi får i regi av fagorganisasjoner og frivillige organisasjoner som NFF's Sundvolden-konferanse og KROM's Spåtind-konferanse hvert år. Vi trenger den inspirasjon og de motforestillinger vi kan få utenfra!

Mange har en lang vei å gå for å kunne mestre et selvstendig liv på riktig side av loven. Samfunnet har ilagt en straff for tidligere lovbrudd, og det er vårt ansvar å gjennomføre straffen. Samtidig skal vi med respekt for den enkelte gi støtte og omsorg, selvtilitt og tro på fremtiden. Knappe ressurser og uhensiktsmessige fengselsbygg gjør av og til oppgaven unødige vanskelig. Det ser ikke ut til å legge noen demper på innsatsviljen og yrkesstoltheten! Resultatene manifesterer seg på mange måter, ikke minst ved de årlige revyer og forestillinger som flere fengsler får til. Det er et overskuddsfenomen som bare er mulig hvis det er et godt samarbeidsklima mellom innsatte og ansatte.

Jeg tror norsk kriminalomsorg kan måle seg med de aller beste i verden. Det skulle da også bare mangle, i et land som er verdens beste land å bo i. Det betyr ikke at vi kan lene oss tilbake og si oss fornøyd med tingenes tilstand. Virksomheten til Europarådets tortur-observasjonskomité er et bidrag til økt rettssikkerhet også for innsatte i norske fengsler. Deres foreløpige uttalelser etter besøket i Norge kan tyde på at de ikke bare vil rapportere om mulige kritikkverdige forhold de stedene de har besøkt, men at de også vil kunne utfordre de politiske myndigheter. Gir straffegjennomføringsloven for stor adgang til å isolere innsatte? Hvordan mener de det nye forvaringsinstituttet står seg i

forhold til anerkjente retts-sikkerhetsprinsipper? Det blir spennende å se når rapporten kommer ut på våren.

Samfunnet har gitt oss en formidabel oppgave. Hvis vi skal greie å nå målene i straffegjennomføringspolitikken, stiller det store krav til ledere på alle nivåer i kriminalomsorgen. Det har vært en pause i den systematiske lederopplæringen, men 2006 skal bringe en ny giv også på dette området. Startskuddet går allerede nå i desember, med "Den første årlige ledersamlingen i kriminalomsorgen". Der deltar bare enhetslederne, sammen med regionledelse, KRUS, KITT og KSF, men lederutviklingsprogrammet skal etter hvert omfatte alle som har lederansvar også innenfor fengsler og friomsorgskontorer.

Jeg vil takke alle ansatte i kriminalomsorgen, og alle våre samarbeidspartnere, for den store innsatsen i året som er gått. Med et nytt år venter nye utfordringer, men vi har også fått signaler om nye muligheter: justisministeren har klart gitt uttrykk for at det nå er på tide å styrke kriminalomsorgen. Og vi skal oppfylle vår del av kontrakten – slik vi til fulle har gjort det innenfor de mulighetene vi har i dag. ●

Ha en riktig god jul!

Kristin Bølgren Bronebakk

Statsbudsjettet for 2006:

45 nye fengselsplasser og styrking av innholdet i straffegjennomføringen

Regjeringen ønsker en aktiv og helhetlig bekjempelse av kriminalitet og styrker derfor budsjettet for justissektoren med 129 millioner kroner i forhold til forslaget fra regjeringen Bondevik II. Av dette får kriminalomsorgen 33,6 millioner kroner, politiet 87,7 millioner kroner og domstolene fem millioner kroner. Inkludert bevilgninger over andre departementers budsjetter blir kriminalomsorgen styrket med 61,5 millioner kroner. Regjeringen vil jobbe aktivt for å øke kapasiteten i fengslene. Nye Halden fengsel vil gi 251 plasser i 2009. I tillegg kommer 45 nye fengselsplasser i 2006. Budsjettinnstillingen fra justiskomiteen ble behandlet i Stortinget 1. desember og bifalt av et stort flertall, 70 mot 37 stemmer.

Regjeringen vil ha en aktiv og helhetlig bekjempelse av kriminalitet. Tryggheten i samfunnet er et velferds-spørsmål og skal være et offentlig ansvar. Målet er å forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabilitere bedre, sier justisminister Knut Storberget.

Økning av fengsel-skapasiteten

Regjeringen vil jobbe aktivt for å øke kapasiteten i fengslene, både på kortere og lengre sikt. Byggestart for nytt fengsel i Halden vil gi 251 nye plasser i 2009. Regjeringen vil etablere 45 nye åpne soningsplasser allerede i 2006. Disse fordeler seg som følger (se tabell nedenfor).

Bevilgningen er styrket med 18,1 millioner kroner til dette formål i 2006. I tillegg vil det bli tatt opp en ekstra klasse ved Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS). I den

forbindelse er bevilgningen styrket med sju millioner kroner.

Styrking av innholdet i straffegjennomføringen

Regjeringen ønsker å styrke straffegjennomføringen for å redusere sjansene for tilbakefall til ny kriminalitet etter endt soning. Derfor øker bevilgningen til utdanning for innsatte med 21,3 millioner kroner, fengselsbibliotekstjenesten med to millioner kroner, helsetjenesten i fengsler med 4,6 millioner kroner og driftsrammene i kriminalomsorgen med sju millioner kroner. Økningen i driftsrammene i kriminalomsorgen skal både bidra til å opprettholde aktivitetsnivået og bedre muligheten til å følge opp unge innsatte.

Tiltak for reintegrering av tidligere innsatte i samfunnet

Regjeringen øker tilskuddene til Way Back (tidligere Livet

etter soning) og Kirkens sosialtjenestes Barmprosjekt med 1,5 millioner kroner. Tiltakene skal bidra til en bedre oppfølging av løslatte.

Prosjektering av nytt fengsel i Indre Salten/Sørfold

Prosjektering av et nytt fengsel i Indre Salten/Sørfold er inne i en tidlig fase der Statsbygg vurderer ulike alternativer for etablering av et fengsel med 100-125 plasser.

Justisdepartementet har beregnet at tidligfasen av prosjekteringen kan gjennomføres med en reduksjon i bevilgningen med 4 millioner kroner. Regjeringen vil komme tilbake til den videre håndteringen av prosjektet på egnet måte så snart det er grunnlag for det. ●

Hva skrives om kriminalomsorgen i media?

Tekst: Rådgiver Terje Fredwall, KSF

På kriminalomsorgens nye nettportal, www.kriminalomsorgen.no, er det nå mulig å få en systematisert og oversiktelig presentasjon av hva pressen skriver om arbeidet i kriminalomsorgen. Den nye tjenesten har fått navnet "Kriminalomsorgen i mediebildet" og omfatter nyheter, reportasjer og artikler fra norske nettaviser.

Med hjelp av denne informasjonstjenesten vil det bli langt enklere å vite hva media til enhver tid skriver om kriminalomsorgen og etatsrelaterte temaer. KSFs håp er at tilbudet kan bli et både arbeidsmessig og interesseskapende viktig verktøy – for så vel tilsatte som publikum generelt. ●

Fengsel	Antall nye plasser	Planlagt oppstart
Åna fengsel	24	første halvår 2006
Bredtveit fengsel, avd. Østensjø	5	andre halvår 2006
Overgangsbolig Bergen	16	andre halvår 2006
Totalt	45	

Ny politisk ledelse

Justisminister Knut Storberget

Justisminister Knut Storberget har siden han i høst etter valget gikk over fra å være stortingsrepresentant for Ap Hedmark og medlem av justiskomiteen

til å bli justisminister aktivt gått inn for å styrke kriminalomsorgen. Han vil ha bedre soningskapasitet samtidig som han legger vekt soningsinnhold. Han ønsker økt bruk av alternative straffereaksjoner.

I dette bladet finner du egen omtale av tilleggspolisproposisjonen til regjeringen Stoltenberg og de føringer den gir. Samtidig har statsråden alt ved flere anledninger møt de ansatte i kriminalomsorgen og der utdypet hva han ønsker for kriminalomsorgens område. Se for eksempel omtalen av Sundvolden-konferansen og strafferettskonferansen i Kriminalomsorgen region nordøst i denne utgaven av bladet. Statsråden har også svart på flere spørsmål i Stortinget, se www.odin.no og www.kriminalomsorgen.no for detaljer. Storberget startet besøksrunden i hjemfylket Hedmark til ulike aktører innen sektoren, som Kongsvinger fengsel, Hamar fengsel og Hedmark og Oppland friomsorgskontor. Etter hvert vil de fleste enhetene få besøk.

Statsråd Knut Storberget, Ap, 41 år, fra Hamar
Stortingsrepresentant for Hedmark og medlem av

Justiskomiteen 2001 - 2005
Vararepresentant de to foregående periodene. Begynte med å studere statsvitenskap, men gikk over til jussen. Juridisk embetseksamen 1990 og advokat fra 1992. Skrevet flere bøker om alkoholpolitikk.

Statssekretær Anne Rygh Pedersen, Ap, 38 år

Fylkesordfører i Vestfold siden 2003 med permisjon fra stilling som operasjonsleder i Vestfold politidistrikt.

Statssekretær Terje Moland Pedersen, Ap, 53 år

Politiførstebetjent i Fredrikstad, medlem av bystyret og tidligere omfattende tillitsverv innen politiet.

Politisk rådgiver Astri Aas- Hansen, Ap, 34 år

Partner i advokatfirmaet Elden, utgitt to publikasjoner om overgrep mot barn på Internett. ●

Justisminister Knut Storberget

Fra regjeringen Stoltenbergs tiltredelseserklæring

Kriminalpolitikk

Regjeringen vil ha en aktiv og helhetlig kriminalitetsbekjempelse. Å sørge for trygghet i samfunnet er et velferdsspørsmål og et stort offentlig ansvar. Målet er å forbygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabilitere bedre, derfor må vi ha en målrettet og balansert satsing på politiet, på domstolene og på kriminalomsorgen. Vi vil foreta en gjennomgang av utdannings- og bemannings-situasjonen i hele justissektoren.

Forebygging

Med gode velferdstilbud for alle kan kriminalitet forbygges og mange av startblokkene for en kriminell løpebane fjernes. Når over 60 prosent av volds-kriminaliteten begås i alkoholrus, er det viktig å fastholde en restriktiv ruspolitikk. Gode tilbud i psykiatri, helse og omsorg og en aktiv arbeidsmarkedspolitikk er viktig for helhetlig kriminalitetsbekjempelse. Det er viktig at forebyggende velferdstiltak, gode lokalsamfunn og fritids- og aktivitetstilbud for

unge blir ivarettatt også som et ledd i arbeidet mot kriminalitet. Regjeringen vil:

- At politiet skal være effektivt, profesjonelt og serviceinnstilt i sitt forhold til publikum, og skal ha tid og ressurser til forebyggende arbeid. Det forebyggende arbeidet i politiet må få økt status.
- Videreutvikle samarbeidet mellom ulike etater om kriminalitetsforebyggende tiltak (Samordning av lokale tiltak) og vurdere innføring av Politiråd i kommunene.
- Endre Plan- og bygnings-

loven slik at kommunene forpliktet til å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i sin planlegging.

- Sørge for gode rutiner for varsling av barnevernet og vurdere hvordan ordningen med barnevernskonsulenter kan spres til flere politi stasjoner.
- Opprettholde en restriktiv ruspolitikk.
- Fremme opplærings tiltak med sikte på konfliktløsning og ikke-voldelig atferd som kan forebygge kriminalitet.

Politiet

Vi vil ha et nært og sterkt politi med lensmannskontorer over hele landet. Vi vil gjøre etaten mer synlig og effektiv blant annet ved å gjennomgå muligheten for samlokalisering med offentlige servicekontorer der dette er hensiktsmessig. Vi vil øke bemanningen av sivilt ansatte og politifaglig utdannet personell. Regjeringen vil: Styrke mannskapssiden i norsk politi slik at politireformens intensjoner oppfylles. Vurdere å innføre frister for behandling av straffesaker, deriblant uttak av tiltale. Gå imot privatisering av myndighetenes strengeste tvangsutøvelse og ikke konkurranseutsette politi- og fengselsvesen. Vi vil videreutvikle ordningen med arrestforvarere og gjennomgå ordningen med fangetransport for å frigjøre ressurser for politiet. Vi vil utvikle forsøksordningen med privat fangetransport.

Domstolene

Rask straffereaksjon mot lovbrøyttere er avgjørende for den alminnelige rettsoppfatning og for å hindre at lovbrøyttere begår ny kriminalitet. Overfor unge lovbrøyttere er det særlig viktig med rask, målrettet og effektiv reaksjon. Regjeringen vil ha raskere straffesaksbehandling i domstolene for å få balanse i straffesakskjeden og ha økt bruk av konfliktråd for unge lovbrøyttere.

Kriminalomsorg

Styrking av kriminalomsorgen er den største utfordringen i straffesystemet. Mangel på tilstrekkelig varetekts- og soningskapasitet og knappe ressurser til innhold i soningen forsterker problemet med gjengangerkriminelle. Soningskøene svekker straffens forbyggende virkning. Når ny kriminalitet begås av straffedømte eller tiltalte som venter på dom og soning, svekkes tilliten til vårt straffesystem og kriminalpolitikk. Vi vil ha en kriminal-

omsorg som kan ta seg av de til en hver tid straffedømte.

Regjeringen vil:

- Utarbeide en konkret plan for avvikling av soningskøene, bygge flere fengsler og utvide soningskapasiteten i flere eksisterende fengsler.
- At det skal etableres forpliktende samarbeidsstrukturer mellom kriminalomsorgen og kommunale og statlige etater ved løslatelse for å redusere gjenganger problemene. Vi vil innføre en tilbakeføringsgaranti for tett oppfølging fra ulike etater ved løslatelse med sterkt fokus på å få folk i jobb eller videre utdanning med strenge krav til rehabilitering og adferdsendring.
- Utvide bruken av samfunnsstraff særlig for yngre lovbrøyttere. Vi vil styrke rusbehandlingstilbudet i og utenfor fengslene, styrke ettervernet og gjennomgå situasjonen for nye domfelte under 18 år.
- Styrke fengselsopplæringen og fengselsbibliotekene.
- Forske mer på årsaker og sammenhenger i kriminalpolitikk og effekten av tiltak må evalueres.

Kriminalomsorgen nevnes også under kapitlet om sosialpolitikk hvor det omtales habiliterings- og behandlingstiltak for rusmiddelavhengige: Tiltak på feltet må også omfatte behandlings- og rehabiliterings-tiltak i kriminalomsorgen og særlige tiltak for kvinner: Styrke og videreutvikle tiltak for domfelte. ●

Torturovervåkingskomiteen har besøkt Norge

Av seniorrådgiver
Erik Såheim, Kriminalomsorgsavdelingen i JD

Omsider banket Europarådets Torturovervåkningskomité på døra. I samsvar med vanlig prosedyre ble vi ved siste årsskifte varslet om at komiteen ville avlegge et besøk i Norge i løpet av året. De av oss som hadde et hovedansvar for den tekniske avvikling av besøket hadde nok både trodd og håpet at besøket skulle finne sted før sommeren, men slik ble det ikke. Første søndag i oktober ankom komitémedlemmer, medbrakte eksperter og tolker Oslo. Den påfølgende mandag ble inspeksjonens ukelange besøk innledet med et fellesmøte med politisk og administrativ ledelse for berørte departementer og etater.

Det vil være kjent for de fleste at innen vår sektor fikk Ila fengsel og forvaringsanstalt, Trondheim fengsel, Ringerike fengsel og Stavanger fengsel besøk av komiteen.

Et komitébesøk er ingen spøk; det skaper et betydelig merarbeid for de som blir berørt. Komiteens prosedyrer og arbeidsmåte er detaljorientert og til tider kan dette virke provoserende.

Vi har nå mottatt en foreløpig uttalelse. Den endelige rapport vil komme i mars 2006. Komiteen påpeker en del forhold som den anser som uheldige, men som teknisk ansvarlig for besøket synes jeg

det er gledelig at det understrekes at man ble godt mottatt alle steder, samarbeidet med den lokale ledelse var utmerket. Jeg finner grunn til å takke alle som har bidratt til et vellykket besøk. Selv om man kan være uenig i detaljspørsmål tror jeg det ikke kan herske tvil om at det er både nyttig og viktig at noen regelmessig kikker oss i kortene. Fengselsvesenet trenger kanskje mere enn noen annen etat åpenhet og innsyn.

Nå får vi avvente den endelige rapport. På grunnlag av denne vil vi gi et offisielt tilsvare. Mye tyder imidlertid på at departementet allerede på grunnlag av en foreløpig uttalelse vil starte arbeidet med å rette opp en del av de forhold som er påpekt. ●

Erik Såheim

Mye varetekt i kompakt og oversiktlig takfengsel

Moss fengsel

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

- Moss fengsel har et lite og oversiktlig miljø i forhold til de innsatte. Det hender innsatte søker seg tilbake hit etter at de er overført til andre fengsler for å sone lengre straffer. Det er enklere i et lite fengsel å ha fokus på hele personen, sier fengselsleder Jan Ove Skaug. Ved hjelp av ørsmå tegn klarer jeg etter hvert å dekode at fengselslederen akkurat hadde ti år bak seg i den jobben og at han i tillegg noen uker tidligere hadde rundet 50-årsdagen.

Skaug er et godt fengselsnavn i Østfold, med to brødre som ledere for hvert sitt fengsel,

Kvinnefengselet i Fredrikstad ledes av broren Leif Skaug. Faren arbeidet lengst i Sarpsborg fengsel, men også i Fredrikstad, som er familiens base. Jan Ove begynte i etaten i 1977, han kom som leder til Moss fra Eidsberg hvor han hadde vært betjent og enda tidligere igjen hadde han vært betjent i Moss.

- Jeg trives godt her, men er spent på Halden og fremdriften der. Vi har fått klare signaler om at fengselet i Moss vil bli lagt ned når Halden fengsel er ferdig. Det er en utfordring å drive godt i et fengsel som er i en slik situasjon som Moss fengsel har vært i en stund nå - i forhold til planlegging, bevilgninger til drift og vedlike-

hold og i forhold til personalet. Nå er en del høyst nødvendige utbedringer godt i gang slik at det kan holde sin tid ut. Halden blir spennende og utfordrende rent faglig. I et lite fengsel har man med alt å gjøre, må ha kompetanse som spenner over et stort område, men ikke så stor anledning til fordypning og er heller ikke del av et større miljø, sier han. Likevel er det også i et så nytt fengsel - under 40 år gammelt - spor etter en helt annen tid i etaten. Fengselslederens kontor og de nærmeste omgivelser er fortsatt malt friskt gult som minne om den tid dette var inspektørens leilighet. Helt til midt på åttitallet bodde inspektøren med kone og barn i Moss fengsel.

Moss fengsel ble opprettet i 1968 i sjette og øverste etasje i et dominerende, men nøkternt bygg rett ved kirken på en stor tomt med flott utsikt mot sjøen. Noen i byen sier riktignok at dette er byens styggeste bygg, det skiller seg i hvertfall tydelig ut fra det øvrige bymiljø. Bygget inneholdt inntil i fjor politiet pluss tingretten. Da disse flyttet ut, kom i stedet kirkekontor, ligningskontor og helsestasjon inn. Om noen år blir sjette etasje ledig for da er vel Halden fengsel en realitet. Men Moss fengsel virker som det til tross for mange år med venting og usikkerhet, har klart seg bra takket være et solid personale. På runden i fengselet møtes jeg av en erfaren gjeng med godt humør som trives med arbeidet. - Herfra blir man til man går av med pensjon eller bæres ut, får jeg høre, også innsatte finner seg veldig godt til rette her, sier gjengen.

- I norske fengsler under ett er nå en av fem utlendinger. I Moss fengsel er situasjonen omvendt, her er det en av fem som er norsk. Mange som sitter her er tatt på grensen, de er gjerne østeuropeere eller russere og snakker ikke tysk eller engelsk. Alle fengselsbetjentene er kontaktbetjent, men det er ikke lett når du ikke klarer å kommunisere med den innsatte. Men betjentene blir kreative for å få til noe kommunikasjon, de bruker andre innsatte så sant det ikke er forbud og restriksjoner i saken. Videre bruker vi politiets tolker når de er innom, dessuten snakker rengjøringshjelpen russisk. Når vi skal forkynne dommer for de innsatte må dokumentene være oversatt - og det betaler påtalemyndigheten. Vi bruker tolketjenester bare ved krisesituasjoner, ut over det har vi ikke økonomisk mulighet til å betale tolker. Heldigvis har vi fått til en ordning med at Moss kommune betaler tolk i forbindelse med legebesøk, sier fengselslederen.

- Vi har ikke verksted her, noe cellarbeid har vi foruten ganggutt oppgaver, vaskeri og noe vedlikeholdsarbeid. Vi ordner brødmaten selv, middagen kjøper vi fra sykehuset. Vi har skoletilbud noen timer om dagen fra Malakoff skole i Moss. Det går i grunn- og videregående nivå, språk og data, det som det er behov for der og da. Tidligere hadde vi et større skoletilbud. Skolemyndighetene har mindre ressurser til undervisningstimer innen fengselsundervisningen. Før var det bare Moss og Sarpsborg av Østfoldfengslene som hadde skole, men da disse ressursene

Fengselsleder Jan Ove Skaug

fra slutten av nittitallet ble delt på tre fordi Fredrikstad ble kvinnefengsel og skulle få skole, merket vi det godt, sier Skaug.

- Vi har to betjenter som er utdannet som instruktører i stressmestringsprogrammet, men har bare ressurser til å kjøre to program i året. I tillegg er en betjent utdannet instruktør for sinnemestringsprogrammet. Så snart én til får denne utdanningen - for programmene krever to instruktører - kan vi gå i gang med det programmet også. De innsatte har spurt etter det som en oppfølging. Personalet er dessuten i gang med opplæringen i programmet Sikkerhet i fengsel, vi hadde tre dager på KRUS i oktober, sier han og føyer til at arbeidskraften er veldig stabil, med en gjennomsnittsalder på rundt 50 år.

På runden i celleavdelingen ser jeg en ung kvinnelig betjent i travelt arbeid med å få de innsatte ut i taklufftegården. I én del vandrer de rundt, i den andre delen er det noe ballspill og kraftigere aktivitet. Fengselet har også trimrom og bibliotek. I 1986 inngikk Justisdepartementet og kommunen en bibliotekavtale som betyr at fengselet kjøper bøker og lønner bibliotekaren fra kommunen som kommer hit noen timer i uken, ellers kan de innsatte låne via kontaktbetjenten. På de innsattes fellesrom er det forskjellige tilbud om ettermiddagene, oftest i form av at forskjellige organisasjoner og instanser som samarbeider med fengselet kommer på besøk. Besøksrommet får jeg ikke sett fordi det er opptatt. Her er hver kvadratmeter godt utnyttet og i bruk. Til tross for mange mennesker på relativt lite areal, virker det rolig her. Jo, de har fått det til i Moss, i et fengsel som om noen år er historie uten at man trenger en ny "Mossekonvensjon" for å stadfeste det. ●

Over 200 år med levd liv og 120 år i fengsel, fra venstre fengselsleder Skaug, og fengselsbetjentene Aksel Pedersen, Knut Rosnes og Trond Ellingsen foran celleavdelingen i Moss fengsel.

Fra de innsattes oppholdsrom. I den andre enden av rommet står pulter, dette fengselets skolelokale på dagtid.

Moss fengsel

Kriminalomsorgen region øst

Adresse: Kirkegaten 14, 6. etasje, Postboks 306, 1402 Moss, tlf 69 24 40 50

16,5 stillingshjemler: 1 leder, 1 nestleder, 14 betjenter og 50 % merkantil stilling

4 av fengselsbetjentene er kvinner

12 celler gir plass til 17 innsatte med 5 dubleringer, dvs bruk av køyesenger

Bare mannlige innsatte, de fleste sitter i varetekt, ca 80 % er utlendinger

Gjennomsnittlig sittedag: 64 dager – noen betydelig lenger

Gjennomsnittsalder på innsatte: 30 år

Oslo friomsorgskontor inviterte instanser som jobber for å redusere kriminalitet til strafferettskonferanse 7. november med vekt på praktisk samarbeid. Tema for årets konferanse var

Unge og gjengangere

Dagen begynte med at inspektør Tom Eberhart i Oslo fengsel under temaet ung i fengsel presenteret Stifinnern'n junior. Deretter kom turen til Oslo politi ved politiinspektør Lars Kruse med Gjengangerprosjektet. Den ble avsluttet med et bredt sammensatt panel som orienterte og svarte på spørsmål om tiltak for unge straffedømte og gjengangere. Deltakerne på konferansen, som hovedsakelig kom fra departement, kriminalomsorgsregion, fengsler, kommunens boligavdeling og SLT kontor, GVO - fengselsundervisningen, Ungdom mot vold og Way back - organisasjon for løslatte, fikk også høre ungdomsgruppen ved Oslo friomsorgskontor som orienterte om

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

Tiltak i samfunnsstraffen – unge

- Med unge mener vi opp til 25 år. De fleste er i alderen 18 til 25 år. De skal sone en samfunnsstraffdom på mellom 30 og 420 timer, i snitt er domslengden på 120 timer, men vi har også hatt en dom på 18 timer og vi har hatt en person som etter å ha sonet tre samfunnsstraffdommer er oppe i 748 timer. Kjennetegnet for organiseringen av en samfunnsstraffdom er at vi har en kort periode på oss for disse unge som gjerne har et stort og sammensatt behov for hjelp. Derfor er det viktig å knytte oss til det øvrige hjelpeapparat, bygge relasjoner. Vi har dessuten mange gode oppdragsgivere til den delen av straffen som går ut på samfunnsnyttig tjeneste, sa avdelingsleder Inger Karseth. Vi fikk også høre om hvordan innholdet i dommen struktureres ned til hvert eneste minutt: på kartlegging, program, samtale, behandling og arbeid.

Petter Frøysa tok utgangspunkt i en 17 år gammel gutt som har sittet i varetekt i 3 dager. - Han har fått en dom på 87 timer

som skal gjennomføres over 90 dager. Han er dømt for legemsbeskadigelse, vold. Det er gått 5 måneder fra han utøvde volden og til dommen iverksettes – det er lang tid for en ungdom. Kartleggingsamtalen viser en ganske kaotisk tilstand uten struktur og klare mål. Vi bygger på de tiltak som allerede er rundt ham.

Frøysa sa at noen søker seg til skole rett før dommen er rettskraftig, men de kan være ute derfra igjen allerede når dommen er i gang. Da er det viktig å trekke inn for eksempel aetat. Det er viktig å realitetsorientere vedkommende – vi driver ingen snillisme. Dessuten har vi ikke store ressurser og må prioritere hardt hvordan vi jobber med den enkelte. For de som har et greit liv er målet vårt at de skal gjennomføre straffereaksjonen. De som ønsker endring, får hjelp til å komme videre. Det er disse vi jobber systematisk med. Vi har godt samarbeid med skole og rådgivningstjeneste, sa han og understreket flere ganger betydningen av samarbeid med andre aktuelle aktører.

- Vi er ikke så opptatt av selve jobbingen i den samfunnsnyttige tjenesten, men at de unge får noe ut av det de gjør,

Oslo friomsorgskontors ungdomsgjeng. Foran: Inger Karseth, Ingvild Fjær, Petter Frøysa, Veronica Olufsen. Bak: Ivar Kostøl, Siham Sidali og Kirsten Slotsvik

kontakt og indirekte læring som ved å være i et egnet miljø, få noen gode rollemodeller. Vi prøver å finne de rette innfalls-vinkler på ulike arenaer i forhold til hva de er dømt for, sa han blant annet.

Veronica Olufsen fortalte om samtalegruppene etter Alternativ til vold-modellen, et av oppleggene friomsorgskontoret benytter. - Den dømte bortforklarer, unnskylder eller skryter gjerne for å posisjonere seg i miljøet. Basis i arbeidet vårt er en klientsentrert situasjon. Det er viktig å skille person fra gjerning. Ofrenes situasjon blir også tatt opp. Vi går mye på det konkrete, mindre på tanke- og

følelsesplanet. Vi snakker generelt, den enkelte ser ganske lett hva det er som trigger ham, sa hun.

Ingvild Fjær snakket om konflikt-håndtering, og hvordan de unge kan lære å bryte mønsteret, endre hvordan man opptrer i forhold til omverdenen. Hun fortalte om individuelle øvelser og rollespill. Om å lære teknikker som gjør dem bedre rustet neste gang de havner i en liknende situasjon. Hun understreket sterkt betydningen av å jobbe opp mot samarbeidspartene og uttrykte spesielt glede for samarbeidet med konfliktrådet. ●

Første dags tema for strafferettskonferansen i Region nordøst:

Flerkulturelle lovbrystere

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

Kriminalomsorgen region nordøst

- Bedre kunnskap gjør oss bedre i stand til å løse mange problemstillinger innen kriminalomsorgen, men vi kan ikke løse alle de problemer som ikke er løst utenfor, sa direktør Alt Raaum, Kriminalomsorgen region nordøst. Han minnet om at både politiske og etiske problemstillinger er knyttet til dette området. – Flerkulturelle lovbrystere har utvilsomt en mer krevende soningssituasjon enn andre. De har mindre besøk, ofte lange dommer, språkproblemer og omfattes av andre permisjonsrutiner. Samtidig skal de ha samme tilbud som de som er etnisk norske. Her må vi se på både kapasitetsforholdene, ressursbruken og innholdet i soningen, sa Raaum innledningsvis.

- Kriminalomsorgen region

nordøst med sine 645 fengselsplasser har 149 utenlandske statsborgere i sine fengsler en helt vanlig dag. De utgjør 26 % av de 564 utenlandske statsborgerne som er i norske fengsler, sa han videre. Ullersmo er både det desidert største fengselet i regionen og det med størst andel utenlandske statsborgere. De andre fengslene i regionen er Ila, Kongsvinger, Hamar, Ilseng, Gjøvik og Vestre Slidre. Regionen har to friomsorgskontorer: Akershus og Hedmark/Oppland, orienterte Raaum blant annet.

Fra justisminister Knut Storbergets innlegg

En energisk justisminister Knut Storberget var opptatt av fasthet og klare signaler ut til de som jobber i kriminalomsorgen, domstolen og politiet. Samtidig understreket han at kriminalpolitikk ikke bare angår kjeden under Justisdepartementet, men at også andre instanser er

viktige for å sikre velferden til alle borgere. – Som politiske aktører har vi en ambisjon om å sette en annen type dagsorden enn den hendelsesstyrte. Det vi gjør skal være kunnskapsstyrt, sa han.

- Ungdom i dag er blitt en stigmatisert gruppe selv om de aller fleste i gruppen under 18 år aldri blir siktet for noe, det går godt med de aller fleste. At jeg vil prioritere forholdsvis mer til kriminalomsorgen enn til politiet og domstolene nå betyr ikke at politiet kommer dårligere ut. Også for politiets del er det viktig med nok soningsplasser og kvalitativ god straffegjennomføring. I dag lider politiet under den pressede situasjonen i kriminalomsorgen. Vi skal øke både oppklaringsprosenten og domfellingprosenten, men å bli kvitt soningskøen er nå en viktig politisk oppgave. Vi skal bygge ut soningsplasser pluss utvide bruken av alternative

reaksjoner som samfunnsstraff, konfliktråd og ungdomskontrakter og vi skal straks i gang med narkotikaprogram med domstolskontroll. Vi skal overfra en kvantitativ til en kvalitativ debatt hvor også nyansene skal inn.

Statsråden viste til den kommende stortingsmeldingen om barn og unge i fengsel.

– Utgangspunktet er at barn under 18 år ikke har noe i fengsel å gjøre. Det er få unge der i dag. Antallmessig er det derfor en overkommelig utfordring for samfunnet å håndtere dem på en annen måte. Videre påpekte han behovet for å tette igjen mellomrommet mellom instansene, som mellom kriminalomsorgen og barnevernet. Avslutningsvis oppfordret han kriminalomsorgens folk til å bidra til en mer nyansert debatt i samfunnet enn den forenklete man ofte er blitt presentert. ►

Justisminister Knut Storberget og politisk rådgiver Astri Aas-Hansen

◀ Minoriteter i et "hvitt" rettsvesen. Flerkulturelle utfordringer for dommere

- Er det likhet for loven, spurte kriminalomsorgens Hilde Lundebø da hun introduserte lagdommer Arild Kjerschow, Borgarting lagmannsrett. Han påpekte umiddelbart at den mest konkrete utfordringen for minoritetene er tolking. For eksempel er det kulturforskjeller innen måten man kommuniserer på. Dette kan blant annet dreie seg om generell atferd i retten som bruk av blikkkontakt eller ikke, måten man ordlegger seg på og ulike måter å omtale hendelser på. - Det trengs kompetanseheving i tverrkulturell kommunikasjon og bruk av kultursakkyndige, sa han blant annet.

Samtidig minnet han om at tolk ikke er en beskyttet tittel. Derfor er kvalitetssikring av tolker svært viktig. Et annet sentralt spørsmål er når kreves det tolk, hvor mye skal tolkes, tolkens fysiske arbeidsforhold og brukernes kvalifikasjoner i å kommunisere med tolk.

Innen området kultur og rettsanvendelse må man være oppmerksom på forhold som diskriminering, straffutmåling, skyldkrav, grunner for strafffrihet, det strafferettslige vernet mot rasisme, foruten forskjells-

behandling slik at kulturelle forhold ikke påvirker straffutmålingen.

Hvordan håndterer etniske miljøer kriminalitet?

- Migrasjon er smertefullt. Det innebærer tap av kontroll og tilhørighet, sa dr. polit og seniorforsker Inger-Lise Lien, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hun fortalte om hvordan første generasjon innvandrere er veldig fornøyd med å være her. De har fått det bedre enn tidligere. Annen generasjon er imidlertid mer frustrert. De har samme ambisjoner som den lokale befolkning. De vil ha posisjoner, men møtes av rasisme og blir pessimistiske eller tøffe.

Hvorfor får man så høyere rate kriminalitet i innvandringsmiljøene? Hun fortalte blant annet om hvordan de unge kunne lure foreldrene som ikke kjente det norske samfunn. Likedan om at fordi de unge ikke fikk integreringshjelp av foreldrene, så søkte de ut på gata. - De erobrer det offentlige rom og gjør det til sitt private rom, sa hun blant annet.

Multietnisk kriminalitet, om "hardmen" og "gangstergirls"

53 voldsbelastede personer er intervjuet over en ukes tid og

Direktør Alf Raaum og assisterende direktør Hilde Lundebø, Kriminalomsorgen region nordøst.

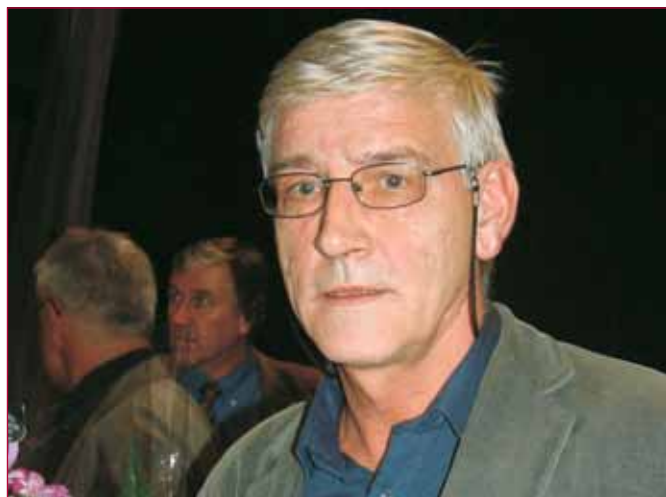
20 av dem er tilfeldig matchet med vanlige unge i Ragnhild Bjørnebekks kvalitative studie om fenomenet vold. Mange av dem har multietnisk bakgrunn. Hun påpekte at 90 % selv hadde vært utsatt for vold i hjemmet, de multietniske i hardere grad. - Norge krever ikke at de skal innordne seg, vi er for snille. Det er uforståelig for dem og de lager sitt eget samfunn, Casa Nostra, og følger egne regler. Det kan ligge en slags erobrerstenking til grunn, også i forhold til det norske samfunn, sa hun.

- De unge kjeder seg, er lite empatiske og har enten lite eller ekstremt mye redsel. Hun fortalte om hvordan gjenger oppstår og hvordan utvalgte unge blir rekruttert bevisst inn og hvor vanskelig det er å komme fri fra gjengen. Videre orienterte hun om hvordan de kan velge ofre som ikke anmelder dem, for eksempel ved å lure bankkort fra menn med pedofile tendenser. Seksuell utnyttelse, nedbryting via bevisste trusler og redding fra samme hold, var noe av det jentene kunne bli utsatt for. Bjørnebekk opererte med tre kategorier kriminalitet: Barnebegrenset kriminalitet, dvs opp til 12 årsalderen, ungdomsbegrenset kriminalitet og endelig livsløpskriminalitet. For

den siste gruppen mente hun at fengsel kan være et positivt vendepunkt.

Kontakt med pårørende til lovbrøyttere med flerkulturell bakgrunn

- Verden blir snudd på hodet når den du er glad i blir satt i fengsel, enda vanskeligere blir det når det gjelder innvandrere, sa Kjersti Holden fra Foreningen for Fangers Pårørende. Hun er barneverns-pedagog og har vært pårørende. - Det er dobbelt stigma å være pårørende til en kriminell utlending. De har vanskelig å forholde seg til systemet her. De forstår ikke ordbruken og dette skaper distanse. Du må kjenne systemet for å vite hvor du skal gå for å spørre, sa hun. Pårørende til innsatte med utvisningsvedtak, det vil si at de kan utvises etter soning selv om de har familie her, har det tungt. Men de fleste som utvises har ikke tilknytning hit, påpekte hun. 11 07 utvisningsvedtak ble behandlet i 2001, 764 var tilknytningssaker og 101 hadde ektefelle i Norge. Resultatet ble at 46 mindreårige barn fikk faren sin utvist i 2001, 34 av disse fikk ham varig utvist. I tillegg minnet hun om en glemt gruppe, nordmenn som soner i andre land - og som der er en "fremmed".

Lagdommer Arild Kjerschow, Borgarting lagmannsrett

Kjersti Holden fortalte kort om spørreundersøkelsen som FFP holder på med om helse og livskvalitet blant fangers pårørende. 221 pårørende har svart. Foreløpige tall viser at 50 % har fått dårligere helse etter at de ble pårørende, sa hun.

- Hva kan gjøres? Vi må nå flere, gi tilrettelagt informasjon og være i dialog, samarbeide, søke å nå flere fedre, vi har mest kontakt med mødre, sa hun og fortalte at FFP har fått økonomisk støtte til å oversette sine brosjyrer til 5 språk.

Godt over 120 personer fra kriminalomsorgen og samarbeidspartene deltok med stor interesse på konferansen – som dermed nærmet seg etatskonferansen "Faget i fokus" i omfang. Av temaer som ikke er omtalt her, er orientering om Ungdomsalternativet foruten om hvilke utfordringer de flerkulturelle representanter for fengsel og friomsorg. Andre dag var viet varetekt, et stort og sentralt fagområde som Aktuelt for kriminalomsorgen skal se nærmere på i en annen utgave. ●

Seniorforsker
Inger-Lise Lien

Voldsforsker
Ragnhild Bjørnebekk,
Politihøgskolen

Standard Minimum Rules fyller 50 år – dagen feires i Russland

Det er kanskje ikke alle som vet det, men 30. august dette året var en merkedag i kriminalomsorgens historie. På denne dagen var det femti år siden de første internasjonale fengselsregler ble vedtatt. Ti år etter at FN ble etablert som organisasjon møttes den første kongress i FN regi som skulle behandle spørsmål knyttet til forebygging av kriminalitet og behandling av kriminelle. Møtestedet var Genève. Det var denne kongressen som vedtok FNs Standard Minimum Rules.

Av seniorrådgiver
Erik Såheim,
Kriminalomsorgs-
avdelingen i JD

Jeg tror det var få her i Norge som hadde markert dagen i kalenderen. Jeg gjør ikke noe unntak for meg selv. For min del mottok jeg imidlertid i sommer en invitasjon til å delta på et seminar i Russland. Seminaret skulle være en markering av at det nå var femti år siden FNs regelverk ble vedtatt.

Kanskje er det noen som finner dette tankevekkende. Personlig er jeg redd for at dette er både tankevekkende og symptomatisk. Som noen vet så har jeg de siste årene hatt anledning til å bruke mye av min tid til fengselssamarbeidet med

Russland og Latvia. En av de ting som har gjort inntrykk på meg er betydningen av det regelverk for vern av menneskerettigheter som er utviklet i regi av FN og Europarådet. Det er nok ikke slik at menneskerettighetene i praksis har et bedre vern i russiske fengsler enn i norske. Men det er utvilsomt slik at kjennskapet til regelverket på mange måter er bedre utviklet i de svakt utviklede demokratier enn i vårt eget land. Forklaringen er vel at vi på mange måter tar ting for gitt. Juristene er dessuten raske til å understreke at fengselsreglene ikke har status som juridisk bindende dokumenter. I flere av de land som for få år siden lå på den andre siden av jernteppet, så er regelverket knyttet til

menneskerettighetsspørsmål en viktig støtte for personer og institusjoner som er interessert i reformer. Jeg vet at i disse landene trenger også personer i maktposisjoner slike allianser. Sagt med andre ord: Standard Minimum Rules og Europarådets fengselsregler er viktige politiske og praktiske dokumenter. Vår uvitenhet og likegyldighet i omgangen med disse dokumenter kan få som konsekvens at regelverket undergraves. Måtte alle gode makter forby at det skjer!

Jeg tror også at vi i økende grad bør være oppmerksom på at kriminalomsorgen ikke beveger seg langs en lineær akse fra barbari og represjon til humanitet og respekt for menneskers integritet. Ser vi

oss om i verden, er det lett å finne eksempler på at barbariet ikke er utryddet - selv i de land som vi betegner som demokratiske og siviliserte. Varselsklokkene er mange og tydelige. La oss benytte første anledning til å markere viktige seire i rettstatens historie også her i landet. Mitt eget innlegg på seminaret hadde tittelen "Humanitarianism and sustainable security at the threshold to the 21st Century" og handlet om disse spørsmål.

Jeg velger å avslutte innlegget med to spørsmål til de vitebegjærlige:

a. Hva er Beijing reglene? og
b. Hva er Tokyo-reglene?

Lykke til! ●

Ung og straffedømt

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, KSF

Regjeringens syn på barn og unge og straffegjennomføring:

- Vi skal satse på kriminalomsorgen. Det er god kriminalitetsbekjempelse å tenke ressurser inn i kriminalomsorgen, sa en opplagt justisminister Knut Storberget som rakk en snaritur til LOs kriminalpolitiske konferanse på Sundvolden ved slutten av sin første uke som statsråd. Statsråden påpekte behovet for helhetstenkning innen justis-sektoren og mente at en kvalitativ god straffegjennomføring ville bidra til et tryggere samfunn og blant annet lette trykket på politiet. Han ønsket å se nærmere på antall ansatte pr soningsdøgn. Og – han så frem til å kvitte seg med soningskøen.

Han gledet seg til å besøke de fleste fengslene, og fikk klar melding og hyggelig invitasjon fra flere fra friomsorgen om at det var ikke bare til fengslene han var ønsket, men at også friomsorgen så frem til å få besøk!

Kriminalomsorgens strategi for unge og straff

Ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk understreket i sitt oppspark til den politiske paneldebatten at hun som leder av kriminalomsorgen ikke mente at fengsel var et egnet sted for barn. - Men i enkelte situasjoner er det dessverre ikke til å unngå å sette noen barn i fengsel. Da er det viktig å gi dem et opphold som tar hensyn til deres alder og modenhetsgrad. Hun ønsket å se nærmere på hvordan man best kunne sikre at enkelte

Forsker Sturla Falck

fengsler videreutviklet kompetanse og la forholdene best mulig til rette for de unge som ble satt i fengsel, enten det er på dom eller i varetekt. Hun minnet også om at regelverket åpner for individuelle løsninger, for eksempel å sone annet sted enn i fengsel under spesielle forhold. - Vi må ha et nært samarbeid med den unges familie og en tett og faglig solid oppfølging ved løslatelse, sa hun. Hun minnet også om alternativer til fengsel, som samfunnsstraff og konfliktråd, betinget fengselsstraff,

I løpet av 2004 ble 61 personer under 18 år satt i fengsel. To av disse var jenter. $\frac{3}{4}$ av disse yngste innsatte ble satt i varetekt. Til enhver tid er det noe under ti barn under 18 år i fengsel. Innen aldersgruppen 18 til 20 år ble 927 satt i fengsel i fjor, 46 av disse var jenter.

betinget dom med promilleprogram og det som nå arbeides med: Narkotikaprogram med domstolskontroll. - Hva hvis dette var mitt barn, spurte hun modig. - Da ville jeg ønsket fasthet og omsorg, respekt og oppmuntring, pårørende som medspillere, romslig, men sikkert regime, aktivisering, skjerming fra hardt miljø og et miljø uten narkotika – men aller helst vil jeg ikke ha ungdom i fengsel, sa hun.

Tilbakeblikk på utviklingen av ungdomskriminaliteten i Norge

- Hva er kriminalitet? Svaret er avhengig av tidssammenhengen, sa forsker Sturla Falck og loset de ca 200 deltakerne på årets Sundvoldenkonferanse gjennom utviklingen fra Magnus Lagabøte til i dag. Hva er kriteriet på å være voksen? Er man voksen i dagens samfunn når man er over den kriminelle lavalder som i 1990

ble høynet fra 14 til 15 år?

- Ofte har det vært et tydelig skille mellom hvordan det reageres mot barn/unge og mot voksne. Det har også variert hvorvidt tyngdepunktet har ligget på straff eller på å yte hjelp, sa han. Han trakk frem arbeidsskolene fra 1950 årene av, med behandling av de unge i så lenge som to år, for å sikre virkningen. Disse skolene ble senere omgjort til ungdomsfengsler. Han minnet oss på steder som Berg og Bastøy og virksomheten til Kåre Bødal, som institusjonsleder og som forsker. En forskning som viste at slike institusjoner ikke var noen god løsning. Han fulgte de første 100 elevene i 10 år – dermed fikk han enkel prosentregning. I 1975 ble ungdomsfengslene nedlagt på grunn av dårlige resultatene, et tilbakefall på 92 %.

Falck minnet om den formidable endring i kriminalitetsbildet blant de unge.

- I 60-årene sto de unge for 2/3 av alle lovbrudd, i dag står de for 1/3. Det er i aldersgruppene over 20 år kriminalitetsøkningen har funnet sted, understreket han.

- Det er snuatt 5 % av ungdommen som begår kriminalitet, men vi hører om dem som om det skulle dreie seg om en langt større andel. Hva som defineres som kriminalitet, for eksempel narkotikaforbrytelser, er selvsagt bestemmende for omfanget av kriminaliteten, sa han.

- Adferdsproblemer kan løses innen tre samfunnssektorer: Justis-sektoren, barnevernet eller psykiatrien. - Flere barn tvangsplasseres i dag i ulike barnevernssammenhenger eller andre sosiale sammen-

henger enn innen fengselsvesenet. De barn og unge som faller i dag, de faller lengre enn før. Men kanskje er det ikke så stor forskjell på sektorene som vi synes å tro. I og med at ungdom som er tvangsplassert i barnevernet for sin kriminalitet, ikke også kan straffes for den innen strafferettssystemet, blir jo barnevernet en del av strafferettssystemet, sa Falck.

Forsoningsjustisens prinsipper i teori og praksis

- Våre meglere er legfolk som baserer seg på sunt bondevettet, sa Gro Rosseland, leder av konfliktrådet i Oslo og Akershus. - Deltakende rettspleie, forsoningsjustis eller Restorativ Justice, vi har ikke helt samlet oss om en god norsk oversettelse ennå, er en del av fagutviklingen og tenkemåten bak Konfliktrådet. Det er en prosess hvor alle parter som er berørt av et lovbrudd samarbeider for i fellesskap å bestemme hvordan man skal håndtere ettervirkningene av lovbruddet. Det dreier seg om inkludering via gjenoppretting og at offeret løftes frem og får en reell innflytelse på hva som skjer. Gjerningsmannen ansvarliggjøres overfor skadelidte og lokalsamfunnet. Lovbrudd er etter denne forståelsen en konflikt mellom parter. Det dreier seg om holdningen til det som har skjedd og at man ser på hvem som egentlig eier konflikten. Hun minnet om at denne tankegangen er sentral i store deler av verden. Likevel er Norge det eneste landet som har egen lovhemling av konfliktrådet, nevnte hun.

Eksisterende tiltak innen forsoningsjustis er megling som tiltak i samfunnsstraffen, megling som særvilkår i betinget straff, megling i lokalsamfunnsprosjektet (Nord-Trøndelag), konfliktråd i fengsel (Arendal), prosjektet felles ansvar (del av prosjektet Snu unge lov-

brytere), brobyggerprosjektet, gatemeglingsprosjektet, megling i konfliktråd, utprøving av nettverksmegling i stor-møter, familierådslaging og rettsmegling. Hun oppsummerte med å vise til fire nøkkelbegrep:

- Inkludering
- Balansere interessene
- Frivillighet
- Problem-/konfliktløsning

Et felles ansvar for å snu unge lovbyggere

- De unge skal få hjelp til å snu om til konstruktiv virksomhet, sa prosjektleder Jonny Steinbakk som leder Felles ansvar prosjektet i Salten kommune, et av delprosjektene under satsningsområdet Snu unge lovbyggere. Prosjektet, som er forankret i Politiavdelingen i Justisdepartementet, løper ut 2006. Det er rettet mot unge i alderen 12 til 18 år som har problemer i forhold til nærmiljø, skole, rusmisbruk og vold. Konfliktløsning, forsoningsarbeid og bredt faglig samarbeid er noe av arbeidsformen. Han fortalte om kontakt med ungdommer som hadde vært godt kjent innen barnevernet fra femårsalderen av. Steinbakk trakk opp noen utfordringer:

- Tverretatlig samarbeid
- Koordinering
- Unngå kollisjon mellom etater
- Tiltak og lønn
- Kontinuitet og oppfølging
- Familie – krav – oppfølging
- Evaluering
- Videreføring av tiltakene som et felles ansvar.

Hva kan vi gjøre mer og mindre av?

Ved en av Oslos politistasjoner, Stovner, finner vi politibetjent Dag Eriksen. Han hører til de 10 % ved politistasjonen som er avsatt til forebyggende tjeneste. - Det går bra med 97 % av hvert årskull, vi forsøker å følge opp de tre prosentene med utsatte barn. I antall er det 250 nye hvert år av 8 500 barn i Groruddalen, sa han. - Disse

unge har ofte hadde en sammensatt problematikk. Han pekte på betydningen av:

- Mer foreldreveiledning for de som har barn opp til 13 år
- Styrke nærmiljøarbeidet innen psykiatri, barnevern og politi
- Behandling av rusmisbruk
- Urinprøvedokumentasjon.

Bare 16 år og fengslet

- Jeg er 24 år og kom ut av fengsel for 2 måneder siden. Der har jeg sittet siden jeg var 16 år. Gjennom fortellingen til en ung drapsmann fikk vi høre en sterk historie om hvordan han som "snill, rolig og grei" fange opplevde å bli overlatt til seg selv i fengselet de første årene. Han fortalte om opphold i fem enheter under kriminalomsorgen og ga oss indikasjoner på hvor ulike enhetene kan være og at den fag- og holdningsutvikling som jevnt har pågått i etaten også har nådd de fleste steder han har vært plassert. Betydningen av kompetanse, personaltetthet og mulighet for individuell oppfølging for de yngste i fengsel, kom klart frem.

Han fortalte om hvor vanskelig han syntes det var å belemre familien med sin situasjon under den ukentlige besøkstimen, og om hvor vanskelig det var for dem å ta opp sine bekymringer.

- Det burde vært mer samtaler med meg. Familien min burde vært trukket inn som støtte, sa

han og roste forholdene på Osterøy avdeling under Bergen fengsel. - Her fikk jeg mulighet til å ta ansvar etter hvert som jeg fortjente det, sa han. I dag er han trygt forankret med fast jobb som journalist. ●

Dag Eriksen

Jonny Steinbakk

Gro Rosseland

Felles utfordringer for politiet og kriminalomsorgen knyttet til alvorlig organisert kriminalitet

Samarbeid mellom politiet og kriminalomsorgen og felles utfordringer knyttet til alvorlig organisert kriminalitet var tema for konferansen som Kriminalomsorgen region sør arrangerte 19. oktober i Tønsberg. Det ble spesielt lagt vekt på å trekke lærdom fra de alvorlige rømningene fra Sverige i 2004 og etablere rutiner for samarbeid mellom kriminalomsorgen og politiet i Region sør. Foredragsholdere var Christer Isaksson fra Kriminalvårdsstyrelsen i Sverige, Stein Arnesen fra Nye Kripos, Sigbjørn Hagen fra Ringerike fengsel og Ole Johan Heir fra Kriminalomsorgsavdelingen. Over 70 deltakere fra Kriminalomsorgen og politiet deltok.

14

*Tekst: Erling Fæste,
Kriminalomsorgen region sør.
Foto: Svein Bugge,
Kriminalomsorgen region sør.*

Siv Hvidsten, assisterende direktør ved Kriminalomsorgen region sør, innledet og pekte på at politi og Kriminalomsorgen har som felles mål å forebygge og bekjempe kriminalitet. For å kunne samarbeide om dette er det viktig å ha kunnskap om hverandre og å etablere kontakter slik at man har kanaler for informasjonsutveksling. Spesielt er dette viktig for å bekjempe alvorlig og organisert kriminalitet der man møter utøvere som er profesjonelle og som er villige til å ta store risikoer for å nå sine mål.

Erfaringer fra Sverige

Christer Isaksson startet sitt innlegg med å gjøre rede for utviklingen i Kriminalvårdsstyrelsen før og etter rømningene i Sverige i 2004. Sikkerhetsavdelingen i Kriminalvårdsstyrelsen har gått fra å bestå av en person i 2004 til nå snart ni personer. Dessuten har de endret en rekke rutiner og gjennomført store endringer i regelverket. Fokuset på sikkerhet har gjort at man har omdisponert

betydelige midler til dette arbeidet og det har vært god respons for å få gjennomført nødvendige endringer i regelverket.

Isaksson fortalte deretter om fire av rømningene i 2004. Samtlige var nøye planlagt og profesjonelt utført, med svært truende adferd mot ansatte. Ved Kumla, som er ett av de sikreste fengslene i Sverige, hadde man befridd innsatte med væpnet aksjon utenfra. Fritakerne hadde blant annet kuttet seg igjennom gjerder og forsert muren, samtidig som de hadde plassert en bevæpnet mann opp på ringmuren. Under fritakingsaksjon fra Hall hadde en ansatt tatt med en pistol til en innsatt som senere ble brukt i gisselsituasjonen. Ved Norrtälje som på mange måter ligner Ullersmo fengsel, hadde en spesialbygget bil rygget inn i inngangsporten og på denne måten befridd innsatte. Den fjerde rømningen fant sted ved Mariefred fengsel der to innsatte ved hjelp av kniver tok gisler og truet med å henrette dem. Et gissel var svært nær ved å bli henrettet, men klarte til slutt å rømme fra gisseltakerne. I tillegg opplevde de i 2004 enkelte episoder der innsatte tok over og vandaliserte avdelinger.

Etter hendelsene i 2004 er det truffet en rekke sikkerhetsforanstaltninger i svenske fengsler:

- Det satt opp flere passeringshinder som skal hindre inn-trenging med kjøretøy.
- Adgangskontroll er styrket slik at også ansatte og advokater blir kontrollert før de slipper inn i fengselet.
- Pepperspray blir tillatt brukt.
- I enkelte av fengslene er det satt opp mobiltelefonkjold som hindrer bruk av mobiltelefon i fengslene.
- De har utvidet sikkerhetssonene for å hindre at gjenstander blir kastet/skutt inn over muren.
- De har fjernet styrkeromsapparatene som kun har til formål å øke muskelmasse, noe som hadde medført sterke reaksjoner med 1200 fanger som streiket samtidig.

Isaksson kunne videre fortelle at Kriminalvården har økt samarbeidet med politiet, særlig på etterretningssiden. De har fått større adgang til å drive med informasjonsflyt mellom politiet og fengslene. Samarbeidet har blant annet ført til at de har blitt flinkere til å kartlegge høyrisikofanger og identifisere gjenger. Etterretningsarbeidet i

Kriminalvården er også betydelig styrket bl.a. ved at man har opprettet en egen etterretningsorganisasjon. Etterretningsorganisasjonen har blant annet avdekket profesjonelle besøkende og "edderkopper" som tar imot telefonsamtaler fra mange innsatte. Samarbeidet har også bestått i flere samarbeidsøvelser, både skarpe og skrivebordsøvelser.

De har nå faste møter mellom fengselsdirektør og politisjef. Tjenestemenn i fengslene får kurs av politiet og polititjenestemenn får kurs av Kriminalvården. Blant annet har Kriminalvården nå fått utdannet 150 gisseltakingsmeglere som har som oppgave å ivareta situasjonen til politiet kommer. De har utformet handlingsregler for gisseltaking der vakt-sjefen har ordre om å forsøke å håndtere situasjonen inne på fengselet og ikke slippe ut gisseltakeren med ansatte. Dette er begrunnet i at man for å hindre at liv går tapt, ikke skal få ta med seg gisler ut av fengselet.

Av fremtidige planer fortalte Isaksson at de ville opprette flere nye plasser med særskilt høyt sikkerhetsnivå. De hadde

nå 170 innsatte som etter retningsmessig blir fulgt særskilt nøye. 25 av disse ansees å utgjøre en særlig stor fritakingsrisiko. Videre ville man dele opp fengslene i hele 6 forskjellige sikkerhetskategorier der innsatte ville bli fordelt etter sikkerhetsrisiko. Han forventet at avstanden mellom politiet og Kriminalvården ville fortsette å minske også i framtida.

Informasjonsutveksling mellom politiet og kriminalomsorg i Norge

Ole Johan Heir fra Kriminalomsorgsavdelingen/KSF (Kriminalomsorgens sentrale forvaltning) redegjorde for informasjonsutveksling mellom politi og kriminalomsorgen, informasjonsflytmodellen og rettslige skranker for etatenes informasjonsutveksling. Han startet med å informere om sikkerhetsstrategien for kriminalomsorgen som forventes å være ferdig med det første. Mye av sikkerhetsstrategien bygger på erfaringer som er høstet i Sverige.

Et av de sentrale punktene i sikkerhetsstrategien er nettopp informasjonsutveksling mellom politiet og kriminalomsorgen. Det er viktig at det generelle samarbeidet mellom politiet og påtalemyndigheten styrkes.

Rundskriv G-3/2005 er ment å være et verktøy for å bedre samarbeidet og angir tiltak og sentrale regler for å sikre best mulig samarbeid etatene imellom.

Ole Johan Heir redegjorde så for "infoflyt" som er et eget informasjonsutvekslingssystem om innsatte som antas å innebære størst sikkerhetsrisiko. Informasjonsutveksling foregår mellom kriminalomsorg og politi i linjer, og mellom Nye Kripas og KSF som bindeledd etatene imellom. I fjor var det opprettet infoflytsaker på 50 innsatte. De ser nå en oppblomstring av saker der politiet vil beskytte innsatte. Heir pekte på man her har stor nytte av infoflytsystemet. Det ble imidlertid understreket at infoflytsystemet er ment som et tillegg til ordinært samarbeid med politiet. I hastesaker kan det være grunn til å gå utenom infoflytsystemet.

Når det gjelder de rettslige skranker for informasjonsutveksling ga Heir uttrykk for at det i realiteten er få skranker for hvilken informasjon som kan utveksles mellom partene. Eksempler på slike begrensninger blir uttrykkelig gitt i rundskriv G-3/2005. Videre ble det sagt at det er viktig at man utviser mer offentlighet slik at

opplysninger i minst mulig grad blir unntatt innsynsrett og begrunnelsesplikt etter straffegjennomføringsloven § 7 c og d.

Erfaringer fra Nye Kripas

Politioverbetjent Stein Arnesen fra Nye Kripas holdt deretter et innlegg med tittelen "Erfaringer, utfordringer og muligheter knyttet til samarbeidet med kriminalomsorgen i saker med alvorlig, organisert kriminalitet. Politiets trusselvurderinger". Han pekte på at infoflyttrundskrivet er rettet mot en begrenset målgruppe. Infoflytsystemet må ikke gripe inn i det daglige samarbeid mellom fengsel og politi.

Arnesen sa at infoflytordningen nok er bedre kjent i kriminalomsorgen enn i politiet. Imidlertid er rundskrivet lagt ut på intranettet til politiet og de arbeider med å gjøre systemet bedre kjent. Hittil i år har de registrert 37 infoflytsaker.

Arnesen fortalte at mens det i EU i 2002 var registrert over 3000 kriminelle nettverk var dette tallet i 2004 steget til hele 4000 registrerte nettverk. Han presenterte forskjellige organiserte kriminelle nettverk innen pengefalskneri, myntfalskneri, tobakkstyverier, automattyverier, bilkriminalitet,

produksjon av narkotika etc., og viste eksempler på hvordan Kripas arbeidet for å etterforske disse miljøene.

Erfaringer fra kriminalomsorgen

Direktør for Ringerike fengsel, Sigbjørn Hagen, holdt så et innlegg med tittelen "Erfaringer, utfordringer og muligheter knyttet til samarbeid med politiet i saker med alvorlig organisert kriminalitet/risikoinnsatte". Han redegjorde for kriminalomsorgens risikovurderinger og viste til ulike eksempler på slike. Han fortalte også hvordan Ringerike jobbet for å ha kontrollen over de innsatte. Deretter redegjorde han for Avdeling med særlig høytt sikkerhetsnivå (Høyrisikoavdelingen) ved Ringerike fengsel og formålet med denne. Trusselbildet tilsier her en rekke sikkerhetsmessige tiltak som fullstendig kommunikasjonskontroll, mer personale, økt kontrollfrekvens og ikke minst større fysiske sikkerhetsforanstaltninger.

Hagen brukte betydelige deler av innlegget til å peke på problemområder som krever oppmerksomhet. Han pekte på en rekke ulemper med å ha en høyrisikoavdeling med så få ►

Christer Isaksson: Skillet mellom politiet og kriminalomsorgen blir mindre og mindre.

Politioverbetjent Stein Arnesen og assisterende direktør Siv Hvidsten

◀ innsatte og som opplever et så strengt sikkerhetsregime. Livet i høyrisikoavdelingen går utover livskvaliteten til de innsatte. Hagen mente at det hadde vært bedre å ha en større avdeling med 50 – 60 plasser. Han så for seg at fengselet da ville kunne gi innsatte et bedre tilbud og økt livskvalitet. Etter Hagens oppfatning burde en slik avdeling være lokalisert i nærheten av politi som kan håndtere et væpnet anslag.

Et annet problemområde som ble nevnt var at infoflyt-systemet etter hans mening er tungvint å bruke og at informasjonsflyten går tregt. Ringerike fengsel har et veldig godt samarbeid med Nordre Buskerud politidistrikt og Oslo politidistrikt når det gjelder generell informasjons-utveksling. Imidlertid har de av og til problemer med å få informasjon fra andre politidistrikt. Han ønsket seg derfor at politiet generelt hadde bedre forståelse for kriminalomsorgens behov for informasjon i forbindelsen med risikovurderinger.

Når det gjelder samarbeid med politiet ved varetekt, pekte Hagen på at det må være samsvar mellom sikkerhetsforanstaltninger i fengselet og innsattes opphold utenfor fengselet når de er i politiets varetekt. Han viste til problemer knyttet til manglende forhånds-

Direktør Sigbjørn Hagen, Ringerike fengsel

kontroll av rom som varetekt-innsatte skal bruke i retten. Han hadde også opplevd at innsatte som i fengslet var underlagt streng kommunikasjonskontroll fordi Ringerike fengsel vurderte at det forelå fare for væpnet anslag mot fengslet, ble tillatt å ha ukontrollerte samtaler med utenforstående mens de var i politiets varetekt utenfor fengselet. Manglende samsvar mellom politiets kontroll og fengselets kontroll kan i slike enkelttilfelle utgjøre en fare for fengselet. Han oppfordret også politiet til uoppfordret å overbringe informasjon de

forstår er viktig for kriminalomsorgens risikovurderinger.

Fra KSF ønsket han seg flere avklaringer, deriblant en klar-
gjøring av hvordan fengslene skal opptre ved gisselsituasjoner og behovet for systematisk etterretning lagt til ytre etat.

Avslutning

Tilbakemeldingene fra deltakerne tydet på at konferansen hadde vært nyttig, temaene ble opplevd som relevante og foredragsholderne fikk gode tilbakemeldinger. Fra regionens side opplevdes det

positivt at så mange fra politiet og kriminalomsorgen viste interesse for temaet.

Som avslutning på konferansen ble deltakerne bedt om å opprette kontakter i det lokale politidistrikt/fengsel slik at samarbeidet mellom politi og kriminalomsorg blir enda bedre. Det er å håpe at konferansen har bidratt til at rammene for et slikt samarbeid er bedret. ●

Nytt om navn

Kriminalomsorgen region sør Kragerø fengsel

Ole Kristoffer Borlaug, fengselsleder.
Han kommer fra Skien fengsel hvor han var inspektør, tidligere har han også arbeidet ved Ullersmo fengsel

Buskerud friomsorgskontor

Ingunn M. Grude Dignes, assisterende friomsorgsleder

Justiskomiteen 2005 - 2009

Anne Marit Bjørnflaten, A, leder
Jan Arild Ellingsen, Frp, første nestleder
Olav Gunnar Ballo, SV, andre nestleder
Elisabeth Aspaker, H
Thomas Breen, A
André Oktay Dahl, H
Ingrid Heggø, A
Solveig Horne, Frp
Hilde Magnusson Lydvo, A
Thore A. Nistad, Frp

Kriminalomsorgens arbeidsmiljøpris

Arbeidet for å skape et godt arbeidsmiljø i kriminalomsorgen skal ha høy prioritet. For å markere hvor viktig det er å jobbe aktivt med helse, miljø og sikkerhet (HMS) har Det sentrale arbeidsmiljøutvalg i kriminalomsorgen (SAK) opprettet en egen arbeidsmiljøpris.

Tekst: førstekonsulent Hanne Cecilie Bjørka, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

Hensikten med prisen er å skape økt oppmerksomhet rundt HMS-arbeidet i kriminalomsorgen lokalt, regionalt og sentralt. Derfor oppfordres alle til å arbeide aktivt og systematisk for å være med i kampen om å få arbeidsmiljøprisen.

Prisen er et diplom samt kr 50 000,-.

Arbeidsmiljøprisen kan tildeles en enhet, avdeling eller gruppe som har iverksatt ett eller flere konkrete tiltak på arbeidsplassen for å fremme HMS-arbeidet. Prisen kan også gis for langvarig innsats for et godt arbeidsmiljø.

SAK vil i sin vurdering legge vekt på kandidater som har bidratt til nytenkende og kreative tiltak på arbeidsplassen som gir gode resultater for arbeidsmiljøet.

Innsendte forslag skal inneholde en begrunnelse om hvorfor kandidaten bør få prisen samt en beskrivelse av:

- Hvordan oppsto ideen til tiltaket
- Beskrivelse av tiltaket
- Hvem tok initiativet til tiltaket
- Hvem var med på gjennomføringen av tiltaket

- Hvilke resultater tiltaket har medført

Det er opp til dere å sende inn begrunnede forslag til hvilken avdeling eller enhet dere mener fortjener prisen. Alle forslag blir vurdert.

Forslagene sendes til SAKs sekretariat (post: Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, Postboks 8005 Dep, 0030 Oslo / e-post: hanne.bjorka@jd.dep.no / faks: 22 24 55 90). Frist for innsendelse er 31. desember 2005. Kåring av vinneren og utdeling av prisen for 2005 vil foregå første del av 2006.

Arbeidsmiljøprisen ble innstiftet i anledning SAK sitt 15 års jubileum og ble delt ut første gang for 2004. Av seks nominerte gikk prisen til Oslo fengsel for sitt prosjekt med en egen senioravdeling. SAK sin begrunnelse var at senioravdelingen er et arbeidsmiljøfremmende tiltak som viser både nytenkning, nyskapning, engasjement og kreativitet.

Du vil også finne informasjon om arbeidsmiljøprisen på intranettet og kriminalomsorgen.no. ●

Narkotikaprogram med domstolskontroll

I forbindelse innføringen av forsøksordningen med narkotikaprogram med domstolskontroll i Bergen og Oslo er det nå foretatt to tilsettinger. Ingunn Seim er tilsatt som koordinator i Bergen og Hans-Gunnar Stey er tilsatt som koordinator i Oslo. Narkotikaprogrammet skal være en straffegjennomføring der man i tillegg til å forebygge ny kriminalitet søker å forbedre de praktiske hjelpe- og behandlingstilbudene for rusmiddel-misbrukere som har begått narkotikarelatert kriminalitet.

Både i Oslo og Bergen arbeides med å opprette senter for narkotika-programmet og det skal

ansettes tverrfaglige faggrupper som skal arbeide som team på sentrene.

Ingunn Seim kommer fra en stilling ved Kriminalomsorgen region vest. Tidligere var hun ved Sogn og fjordane friomsorgskontor og før det igjen arbeidet hun som politijurist.

Hans Gunnar Stey er også jurist. Han kommer fra stilling ved Kriminalomsorgen region øst. Tidligere var han friomsorgsleder i Akershus og før det igjen i Justisdepartementets Kriminalomsorgsavdeling. ●

Nye navn på departementer fra 1.1.2006

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (tidligere Arbeids- og sosialdepartementet) AID
Barne- og likestillingsdepartementet (tidligere Barne- og familiedepartementet) BLD
Fornyrings- og administrasjonsdepartementet (tidligere Moderniseringsdepartementet) FAD
Kunnskapsdepartementet (tidligere Utdannings- og forskningsdepartementet) KD

Samtaler om kriminalitet - kognitiv endringsmetodikk – Bygging av mestringstillit (BaM)

Av seniorrådgiver Torunn Højdahl, Kriminalomsorgens utdanningssenter

KRUS og Høgskolen i Lillehammer ga i september 2005 ut en håndbok for tilsatte i kriminalomsorgen. Ideen til håndboka oppsto i samarbeidet mellom Hallgeir Brumoen ved Høgskolen i Lillehammer og Torunn Højdahl ved KRUS. Utgangspunkt var tilsattes erfaringer med promille-dømte/dømte for ruspåvirket kjøring og behovet for å sette fokus på hva som skjedde før kjøreturen og hva som utløste ruspåvirket kjøring. Denne kognitive tilnærmingen er videreført til et mer *generelt fokus på lovbrudd*.

Dialogen med de tilsatte i kriminalomsorgen om BaM startet på den første opplæringen i mars 2004 der deltakere fra Kriminalomsorgen region nordøst og Region sør deltok. Seinere har Region sørvest hatt nær 20 deltakere på opplæringen.

Studiepoeng

78 % av de som deltok på opplæringen i oktober 2005 har meldt interesse for studiepoeng. Vi håper å få til en avtale mellom KRUS og Høgskolen i Lillehammer slik at mellom 20 og 30 deltakere får studiepoeng vår 2006. Kravet er at de har deltatt på tre dagers grunnopplæring og to erfaringsamlinger, til sammen 30 timer. I tillegg må de ha prøvd ut FAK analyser med domfelte, skrevet en 10 siders prosjektoppgave om bruken av

samtaleverktøyet og lest 600 sider litteratur. Oppgaven skal presenteres muntlig for sensor. Totalt vil dette kunne gi kreditt i form av 15 studiepoeng. Også de som deltok på opplæringen i 2004 vil kunne ha mulighet for å gjennomføre arbeidskravene. Både de assisterende direktørene på regionalt nivå og Kriminalomsorgens sentrale forvaltning er positive til pilotprosjektet med studiepoeng for etterutdanning ved KRUS.

Metodikken

Bygging av Mestringstillit (BaM) er en metodikk innenfor kategorien CBT (Cognitive Behavioural Therapy). Sentralt i metoden er at man ønsker å unngå at domfelte opplever å bli fortalt hvordan de skal leve livet sitt - noe som ofte kan aktivere motstand. Siktemålet er at BaM skal bidra til at domfelte kan stoppe opp i risikosituasjoner for lovbrudd, gripe inn i dem og foreta ønskede valg.

Innholdet i BaM

Håndboka består av seks deler. Første del inneholder teoretisk grunnlagstenkning. Deretter følger holdninger i profesjonelle samtaler og forslag til seks temaer som kan gjennomføres i individuelle samtaler med domfelte. De to siste delene er erfaringer fra kriminalomsorgen og faktiske eksempler på analyser av lovbrudd og mestringsopplevelser. De seks forslagene til temaer kan benyttes i samtaler med domfelte enten de er *fengsel* eller følges opp av *friomsorgen*:

Innhold i samtalene

1. *Bli kjent*. Vi snakker om hvordan vi sammen kan finne fram til hva som utløser kriminalitet. Vi snakker om liv og lære, at vi mennesker har ønsker om å realisere noe i oss selv, men at livet ikke alltid er så lett, og ofte gjør vi noe vi egentlig ikke ønsker.

2. *Årsaker til kriminalitet*. Vi snakker om årsaker til kriminalitet. Vi ser på hva som skjer før en atferd, før et lovbrudd og hvilke konsekvenser det kan få.

3. *Svake øyeblikk*. Vi snakker om et konkret lovbrudd og gjennomfører en lovbruddsanalyse. Det kan være tyveri, ruspåvirket kjøring, vold, ran, trusler eller noe annet. Vi analyserer situasjonen før lovbruddet, tanker, følelser og situasjonen rett etter lovbruddet. Vi er spesielt interessert i umiddelbare, gode virkninger av lovbruddet.

4. *Sterke øyeblikk*. Vi snakker om en gang personen fikk til noe han trodde han ikke skulle ha fått til, noe han ble glad for i ettertid.

5. *Å gjøre svake øyeblikk til sterke øyeblikk*. Vi snakker om hva han kan gjøre neste gang han kommer i en vanskelig situasjon (risikosituasjon), hva han kan si til seg selv og gjøre istedenfor kriminalitet.

6. *Oppsummering og evaluering*. Avsluttende samtale. Vi snakker om hvilken tro og tillit han har

til å klare deg selv uten kriminalitet i framtida.

I BaM er det et prinsipp å få fram beskrivelser av hendelser der domfelte gjorde noe kriminelt, eller klarte å unngå å gjøre det. Det første omtales som *svake øyeblikk* (en gang han ranet, stjal, utøvde vold eller lignende). Det andre kalles *sterke øyeblikk*. Domfelte forteller om en hendelse i livet sitt. Den tilsatte skriver opp situasjonen på en flippover etter et analyseoppsett som kalles FAK-skjema. Den domfelte er fortelleren som kan sin historie. Den tilsatte fungerer som en tilrettelegger i pedagogisk forstand.

I *svake øyeblikk* er poenget å illustrere situasjonen som fikk den domfelte til å gjøre det kriminelle. Årsakene til atferden legges i situasjonen. Hensikten er å vise at det ofte er mekanismer som styrer atferd.

I det som i håndboka kalles *sterke øyeblikk* bes domfelte om å fortelle om engang han holdt på å gjøre noe kriminelt, men lot det være. Fokus er dermed flyttet til hendelser der den domfelte enkelt kunne gjort noe kriminelt fordi han var i en bestemt situasjon. Han klarte å unngå det ved at han skapte seg et «sannhetens øyeblikk».

Sannhetens øyeblikk er et pedagogisk begrep som betegner en tilstand der personen mentalt «stopper» tida og hendelsene for å kunne ta kontrollen over det som er i ferd med å skje. Dette er et valg i den forstand at personen

bruker bevisste, kognitive strategier for å lykkes i å presse fram en alternativ handling. Eksempel på et sannhetens øyeblikk er domfelte som ser en person med åpen håndveske på kjøpesenteret Oslo City. Han strekker fram hånda for å ta en lommebok eller mobil, men stopper opp og lar det være. Han har dermed mestrer en situasjon som kunne ført til kriminalitet.

Mestringstillit

Mestringstillit er en betegnelse på tiltro til egen evne til å mestre vanskelige situasjoner.

(Jf. Banduras begrep «self-efficacy» (1977). En person med høy mestringstillit har en høy grad av tillit til sin evne til å foreta valg i pressede situasjoner.

Det gir ikke mening i å snakke om at høy mestringstillit er noe man har fått eller ikke fått, som om det var en medfødt egenskap. Man kan ikke si at en person som ikke har rusproblemer, voldsproblemer eller tilbøyeligheter til vinningsforbrytelser, har høy mestringstillit, hvis han ikke tidligere har hatt en tendens til slikt. En person som aldri har hatt problemene, behøver ingen mestringstillit for å håndtere dem simpelthen fordi han ikke har noen tendens til å gjøre dette. Det går helt automatisk ikke å ruse seg, ikke å slå, osv. for denne personen. Det er ingen prestasjon ikke å gjøre det.

I en eksistensiell sammenheng handler mestring ikke nødvendigvis om å løse problemer, men oftere om å holde ut, orke å forholde seg til eller å innse at livet er vanskelig. Å tore å avsløre vanskelige eller hemmelige sider ved seg selv kan være en mestring. Å tore å slippe inn truende tanker kan være det. I samme gate kan mestring være å gjennomføre noe som for andre er helt selvfølgelig og

enkelt, som for eksempel å komme seg opp om morgenen, hente posten, la være å slå kona eller å vise seg for naboen. I en allmenn-menneskelig sammenheng er dette ingen prestasjon. Men for en del mennesker kan dette i spesielle situasjoner være en liten bragd.

Erfaringer med BaM

Tilsatte ved i friomsorgskontorene i Aust-Agder, Vest-Agder, Vestfold, Rogaland, Akershus, Oppland, og Hedmark (N= 38) har vurdert anvendelsesområdet og opplæring i BaM.

Tabellen viser gjennomsnittlig skåre. På en skåre fra 1 til 6, der seks er best, har tilsatte tatt stilling til om de er helt enige (skåre 6) eller helt uenige (skåre 1) om BaM er et godt samtale-verktøy eller ikke. Av tabellen fremgår det at de tilsatte vurderer BaM som godt egnet både for prøveløslatte, promilledømte og samfunnsstraffedømte. Det er overraskende at det er en liten overvekt for prøveløslatte. En forklaring kan være at det ikke har vært utviklet et samtale-verktøy i arbeidet med prøveløslatte. Kriminalomsorgens innsats overfor prøveløslatte har vært konsentrert om kontroll av oppmøte og samtaler om praktisk bistand. Særlig personer som er dømt for vold, legemsbeskadigelse, trusler og rusrelatert atferd, vil kunne ha utbytte av BaM. Flere har uttrykt bekymring for at personer med korte dommer ikke prøveløslates, men sitter til endt tid. Da er det viktig at fengselstilsatte forbereder løslatelsen. Tiden etter straff kan være en prøvelse i å håndtere risikosituasjoner, utfordringer og valgmuligheter for personen. *Ung lovbrøyt* kan ha spesiell god nytte av å analysere sin egen atferd før kriminaliteten gjentar seg.

Erfaringsmessig vil det medføre ca. to timer totalt pr. gang å gjennomføre en samtale inkludert planlegging og etterarbeid. Tiden fordeler seg på ca. halv time til forberedelse før møtet med domfelte, deretter 20-30 minutters samtale med domfelte og en halv time til etterarbeid.

Dersom kontaktbetjenten har anledning til å gjennomføre individuelle samtaler med domfelte, er BaM spesielt egnet for eksempel før den første permisjonen eller rett før løslatelse. Det forutsettes at tilsatte får opplæring i BaM. Samtalene kan med fordel følges opp av saksbehandler i friomsorgen (tema 3, 4 eller 5). Rett etter en permisjon er det et poeng å gå gjennom sterke øyeblikk og eventuelt svake øyeblikk. Å gjennomføre BaM flere ganger i løpet av straffegjennomføringen kan gi domfelte god innsikt og forståelse av egen atferd. Vi håper BaM kan bidra til at domfelte selv kan gjøre en innsats for å motvirke et kriminelt handlingsmønster. ●

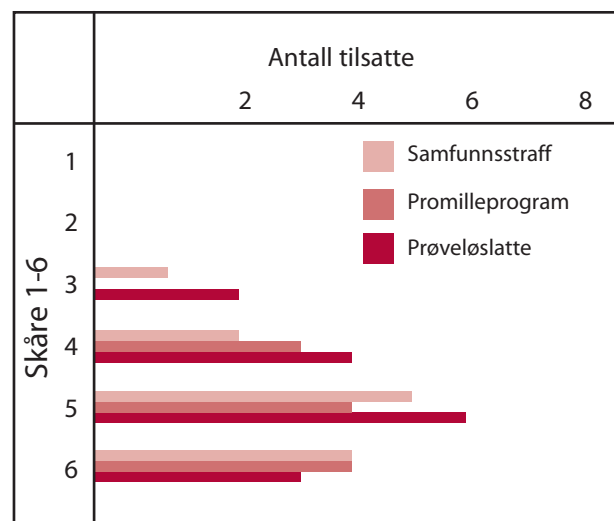

Hallgeir Brumoen og Torunn Højdahl

Gruppen

Tabell I: Tilsattes vurdering av BaM som egnet samtaleverktøy.

1= er ikke enig at BaM er egnet
6= er helt enig i at BaM er egnet

Media og kriminalitet

– ansvar og etikk

- Hva har folk krav på å få vite? Hva med hensynet til ofre, til gjerningsmenn, utvelgelse av saker som omtales og hvordan de vinkles? Hvordan vurderer redaksjonene slike spørsmål innen kriminaljournalistikken? Slike spørsmål ble diskutert på da KRÅD dagen etter sin 25. fødselsdag 24. oktober arrangerte ikke mindre enn sitt fjerde jubileumsseminar, denne gang i festsalen i Gamle Logen i Oslo for nær 80 deltakere.

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

- Helhetstenkning og et mer analytisk perspektiv i kriminaljournalistikken er viktig i en tid hvor pressen både har en aktør og en observatørrolle samtidig som det kan være utydelige grenser mellom disse perspektivene, sa statssekretær Anne Rygh Pedersen i Justisdepartementet. – Pressen er personfokustert, denne fortellermåten bringer sakene tydelig frem. Det er nok ingen vei utenom denne fortellerteknikken. Men det kan i en del tilfelle være mulig å sette sakene inn i en bredere samfunnsammenheng, sa hun blant annet.

- Vi må være oppmerksom på mulig uheldig samrøre mellom journalister, advokater og påtalemyndighet, sa Ann-Magrit Austenå, leder av Norsk Journalistlag. – Styrt lekkasjer og kreative forsvarsadvokater, eksponering av barn for å få medlidenhet, sannelig kan

kriminalitetsjournalistikken være mangfoldig. Å ha nødvendig kildebredde og få frem kompleksiteten i sakene, er helt nødvendig. At kriminalsaker er samfunnssaker, var noe av det hun minnet om da hun pekte på utfordringer for kriminaljournalistikken som genre.

- Dersom innholdet er opplysende gjør det ingen ting om formen er underholdene, oppsummerte Harald Stanghelle, politisk redaktør i Aftenposten, sin kommentar. Han ønsket ikke en journalistikk innsnevret til å dreie seg om fotball og Nokas-saken. – Det skrives uforholdsmessig mye om kriminalitet, og det kommer vi fortsatt til å gjøre. Men drapene var festligere før, med mer blodige detaljer og mer navnebruk. Nå omtaler vi færre krimsaker, og ikke bare de spektakulære drapssakene, men økonomisk kriminalitet, doping og saker med kjendiser, vi tegner et bredere bilde. I dag er vi mer uavhengige av politikildene, vi har snakkende advokater. Det nye de seneste årene er den utstrakte bruk av rettskommentar.

Blant utfordringene er kildekritikk, proporsjonene i enkelt-saker og innvandrere og kriminalitet.

Også nyhetsredaktør i VG, Hans Christian Vadset mente at det var verre før.

Kulturredaktør Sven Egil Omdal orienterte om pressens Vær varsom plakat. Hva folk har krav på ikke å få vite – hensyn til gjerningsmenn og ofre – i den rekkefølge – var undertittelen på hans innlegg. Han fremholdt at hensikten med VVP var å hindre at noen ble krenket. Han ønsket sterkt at journalister kunne slutte å begrunne sine vurderinger slik: "Vi har gjort en journalistisk vurdering". I debatten trakk han dessuten frem folks fokus på det abnorme, og hvordan enkelte spiller på folks redsel. Forenkling var ikke et stort tema, men en tittel som han nevnte: "Headless body found in topless bar" er kanskje så spektakulær at den blir morsom og derved skjuler tragedien i saken. Samtidig fremholdt han som positivt av barnevernssakene nå er borte fra pressen. De var et godt

eksempel på hvor vanskelig det blir når bare en part uttaler seg i kompliserte saker. Han var også innom Pressens Faglige utvalg. PFU er kanskje den berømmelige bukken som passer havresekken? Men også her var det avisjournalistikk, ikke radio, TV eller nettbruk som ble omtalt. Interessant og viktig var diskusjonen rundt hva som er kriminaljournalistikk – det bedrives ganske tydelig også av aviser som bestemt mener de ikke driver med den slags.

Under tittelen "mellom sosialpornografi og kriminaljournalistikk – den ideelle kriminalreportasje" viste Paul Bjerke som har fått stipend fra Fritt ord for å se på kjennelsene fra Pressens faglige Utvalg til krigstittelen: "Han kjørte deres barn i døden" som et eksempel på at det som er faglig godt kan være etisk dårlig. Men også han fremholdt at alt var verre før. Likevel mente han at de viktigste journalistiske valg ikke gjøres til gjenstand for diskusjon i PFU og at det er en diskrepans mellom journalistikk som fag og journalistikk som etikk. ●

Fakta om KRÅD

Dagens motto: KRÅD gir råd

Det kriminalitetsforebyggende råd ble oppnevnt 24. oktober 1980. KRÅD skulle være Regjeringens råd for kriminalitetsforebygging og ble administrativt lagt til Kriminalomsorgavdelingen i Justisdepartementet, etter tre år ble det overført til Plan- og administrasjonsavdelingen – for å kunne markere sin frie stilling. I 1995 blir rådet overført til Sivilavdelingen – for å bli del av et faglig miljø, ansvaret for Konflikttrådene lå også der. I 2001 ble det tilknyttet Politidirektoratet. I 2005 tilbakeføres rådet til Justisdepartementet, administrativt knyttet til Politiavdelingen.

Økonomisk kriminalitet kom tidlig i fokus for KRÅDs arbeid. Senere kom samordning av tiltak på lokalplanet for utsatte barne- og ungdomsgrupper – SLT arbeidet. Aksjon Nabohjelp er også et tiltak fra KRÅD.

Harald Stanghelle, politisk redaktør i Aftenposten

Kjellbjørg Lunde, nylig gjenoppnevnt som KRÅDs leder, SV-politiker og utdanningsdirektør i Hordaland (med ansvar for norsk fengselsundervisning). Advokat Erik Nadheim, tidligere statssekretær i Justisdepartementet, tiltrer ved årsskiftet som direktør og daglig leder av KRÅD.

Ordstyrer Aslak Bonde og Ann-Magrit Austenå, leder i Norsk Journalistlag

Panelet, fra venstre påtroppende leder av KRÅDs sekretariat, advokat Erik Nadheim, KRÅDs leder Kjellbjørg Lunde, Sven Egil Omdal, kulturredaktør i Stavanger Aftenblad og kringkastingssjef i NRK John G. Bernander

FoU - avdelingen ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)

22

Forsknings- og utviklingsavdelingen (FoU) ved KRUS med sine 16 ansatte (leder, seniorrådgiver, rådgivere, forskere og bibliotekar) bidrar gjennom forskning, evaluering og veiledning til en kunnskapsbasert utvikling av kriminalomsorgen. Arbeidet konsentrerer seg i dag om temaer som forvaring, samfunnsstraff, kontaktbetjentarbeid, programvirksomhet, voldsregistrering, selvmord og sikkerhet. Det er et mål for avdelingen å gi en etterutdanning som ivaretar og viderefører den kunnskapen som er formidlet i grunnutdanningen, men vi legger også vekt på å gi andre faglige tilbud som er relevante for tilsatte i friomsorgen og fengslene.

Tekst: Avdelingsleder Janne Helgesen, KRUS. Foto: Christian Grønvold, KRUS

FoU-avdelingens plass i kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen er en del av samfunnets maktapparat som daglig beveger seg i spenningsfeltet mellom omsorg og kontroll, åpenhet og grenser. Dette stiller store krav, ikke bare til de verdivalg, normsett og ressurser samfunnet bruker for å regulere maktutøvelsen, men også til en forskning og fagutvikling som sikrer at kriminalomsorgen holder høy kvalitet.

Målet for forsknings- og utviklingsvirksomheten ved KRUS er å fremme en kunnskapsbasert fagutøvelse. Vi vil bidra til å utforme et helhetlig og sammenhengende læringsmiljø basert på forskning og god praksis. I den tradisjonelle inndelingen av forskningsvirksomhet skilles det analytisk mellom grunnforskning, anvendt (tillempet) forskning og utviklingsarbeid (basert OECDs forskningsbegrep fra

1981). I kriminalomsorgen utføres i tillegg utviklingsarbeid og utvikling av fleksible undervisningsformer som er basert på anerkjent og forskningsbasert metodikk. Ut fra det kan man i FoU-avdelingen grovt sett skille mellom disse funksjonene:

a) Biblioteket

Biblioteket, som ønsker å bidra til fagutviklingen i kriminalomsorgen, kan tilby brukerne en samling bestående av cirka 9000 bøker, 80 tidsskrifter (norske og utenlandske), offentlige publikasjoner, videoer, KRUS- publikasjoner og forskningsrapporter. Hele denne samlingen er katalogisert i Bibsys.

b) Forvaltningsoppgaver

Forvaltningsoppgaver er oppfølgingen av programvirksomheten og OASys. Andre eksempler er rapportering på volds- og trusselstatistikken, samt sekretariatsfunksjonen til akkrediteringspanelet for påvirkningsprogrammer. I tillegg utføres prognoser for fengsels-

kapasitet og vi besvarer eksterne henvendelser av mer informasjonssaglig karakter, som for eksempel etatsfaglig statistikk.

c) Etter- og videreutdanning

Som et viktig satsingsområde, arbeider vi i samarbeid med grunnutdanningen med å utvikle og videreføre den kunnskapen som er formidlet i grunnutdanningen. Gjennom kursvirksomheten ønsker vi å gi deltakere kunnskap og ferdigheter av relevans for en kriminalomsorg i utvikling. I 2004 deltok ca. 1500 kursdeltakere på kurs i regi av KRUS. Dette er et stort tall, spesielt sett i forhold til etatens totale antall tilsatte på vel 3000. Etter- og videreutdannings tilbudet tar hoveddelen av ressursene i FoU-avdelingen. Sentralt er her opplæring, oppfølging og videreutvikling av påvirkningsprogrammene. Som et annet eksempel kan nevnes satsingen på opplæring i den Motiverende samtale (Motivational Interviewing). I 2004 fikk 290 deltakere opplæring i trinn 1 eller 2, samt alle våre 180 aspiranter. Hittil i år

har 150 aspiranter og 120 personer fått MI-opplæring, samt at det ytterligere er gjort regionale avtaler frem mot jul. I 2006 vil vi fortsatt gi opplæring i den Motiverende samtale på KRUS, men også utdanne instruktører ute i regionene som kan gi lokal opplæring av trinn 1.

d) Evaluerings, utviklings- og forskningsarbeid

FoU-avdelingen skal gjennom anvendt forskning og evaluering skaffe til veie kunnskap om bestemte enheter, tiltak eller praksiser og samle systematisk viten om beste praksis i kriminalomsorgen. Det gjennomføres for tiden en rekke evalueringsprosjekter ved KRUS. Vi evaluerer samfunnsstraffen, forvaringsordningen, § 12-ordningen, diverse program m.m. Det er en målsetning at evalueringene ikke kun skuer bakover, men også legger til rette for en diskusjon om hvordan praksis kan endres. Det er blant annet evaluering av samfunnsstraffen et godt eksempel på.

FoU-avdelingen har gjennom strategisk grunnleggende forskning som målsetning å generere ny kunnskap, utvikle teori, metoder og begreper som åpner for ny viten og innsikt om kriminalomsorgen. FoU bedriver per dags dato stort sett anvendt forskning, selv om teori- og metodeutviklingen er en kontinuerlig prosess som skjer innenfor alle våre oppdrag. Et eksempel på strategisk grunnleggende forskning som har vært bedrevet lenge på KRUS, er volds- og selvmordsforskningen.

Videre utføres det for tiden oppdrag som inneholder elementer av strategisk grunnleggende forskning. Her kan det nevnes et prosjekt om faktorer som har bidratt til å generere kriminalitet de siste 40 år og et prosjekt som retter fokus mot vitenskapelige metoder som anses etisk forsvarlige og mest hensiktsmessige i kriminalomsorgsfaget.

FoU-avdelingen skal gjennom *systematisk utviklingsarbeid* bruke kunnskap fra forskning og praktisk erfaring til å skape eller forbedre prosesser, systemer og tjenester i kriminalomsorgen og dermed spille en aktiv rolle i den kontinuerlige utviklingen av kriminalomsorgsfaget. Et godt eksempel her er samarbeidet mellom KRUS, Oslo fengsel og Kriminalomsorgen region øst om utarbeidelsen av kvalitetsindikatorer og en varetektshåndbok, som både skal inneholde en manual for den praktiske utføringen av arbeidet, samt en del om de juridiske rammer og teoretiske forutsetninger for varetektsinstituttet og til slutt en del om de organisatoriske betingelsene for godt varetektsarbeid.

Et annet stort prosjekt er "Sikkerhet i kriminalomsorgen (SIK). Prosjektet består av 'Sikkerhet i fengsel' (SIF) og 'Sikkerhet i friomsorgen' (SIFO).

Felles for dem er at de arbeider med kartlegging av kognitive prosesser som har betydning for sikkerhetsrelatert atferd. Utviklingen av SIFO er et satsningsområde i 2006.

Videre skal FoU og en sammensatt arbeidsgruppe innen året er omme utarbeide et teoretisk fundament om miljøarbeid, som på sikt skal danne utgangspunkt for utvikling av en lærebok og et kursopplegg, spesielt tilpasset kriminalomsorgen. I løpet av 2006 vil også en ny håndbok og et mer helhetlig kursopplegg til rusproblematikken bli presentert.

Framtidig FoU-arbeid og høyskolebasert utdanning

KRUS ved FoU-avdelingen reviderer i disse dager sin 'Evaluerings-, utviklings- og forskningsplan'. Vi ønsker i den nye planen å rette søkelys på tre hovedområder. Første område er "Utdanning og undervisning". Vi vil her ha fokus på utvikling av kriminalomsorgsfaget, miljøarbeid, rustiltak, kontaktbetjentordningen, organisert kriminalitet, foreldre og unge i fengsel osv. Det andre området er "Sikkerhet og trygghet i kriminalomsorgen" med underprosjekter som for eksempel evaluering av SIFO, innsattes og ansattes opplevelse av trygghet. Til sist har vi "Andre prosjekter og utfordringer" hvor vi blant annet ønsker å se nærmere på tiltaket 'Narkotikaprogram med domstolskontroll'.

En høyskolebasert utdanning av fengselsbetjenter stiller ytterligere krav til forskning. Del-innstilling nummer 2 "Utdanning for fengselsbetjenter" (2004) påpeker både at undervisningen på dette nivået - og kunnskapsgrunnlaget for etableringen av et kriminalomsorgsfag - må være forskningsbasert. Videre sier den at det trengs en forskningsmessig styrking av den teoretiske

kunnskapsbasen for å videreutvikle fengselsbetjentyrket og profesjonen. Å skulle bli en høyskole innebærer at man må forholde seg til gjeldende rammer og retninger for norsk forskning og utdanning. St. meld. nr. 20 (2004-2005) "Vilje til viten" vektlegger blant annet kvalitet og internasjonalisering av forskningen. Dette stiller forskningen i kriminalomsorgen overfor nye utfordringer spesielt med henblikk på publisering og etableringen av kontakter i internasjonale miljøer. Dette er en utfordring som vi ser fram til og gleder oss til å ta fatt på.

I begynnelsen av 2006 vil et doktorgradsstipend bli utlyst på KRUS. Nærmere opplysninger om dette vil bli kunngjort på våre nettsider. På internett www.krus.no under "forskning - aktuelle sider" er det mulig å finne mer informasjon om blant annet:

Hva er FoU-arbeid?

Programbanken - oversikt over programvirksomheten ved KRUS.

Ressurskatalogen - oversikt over KRUS-tilsattes fagproduksjon og kompetanseområder.

Alfabetisk emneordsliste over fagområder. Alfabetisk navnekatalog KRUS-publikasjoner. ●

Biblioteket på KRUS.
Les mer på
www.krus.no/bibliotek.

Bak fra venstre forsker Ragnar Kristoffersen, forsker Yngve Hammerlin, lektor Heidi Drægebo og forsker Claus Bergander. Foran forsker Berit Johnsen, avdelingsleder Janne Helgesen, bibliotekar Eva Nergård og seniorrådgiver Torunn Høydahl

”Må se den bare må se den!” Bredtveitrevyen 2005

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, JD/KOA/KSF

Det var jubel, klappsalver og ettertanke etter den femte Bredtveitrevyen. Kontaktbetjent-ordningen ble varmt spiddet, språkproblemene for utenlandske innsatte ble vist med gjennomborende humor, medisnutdeling raljert med, nyhetssending presist poengtert, divadyrking plukket fra hverandre, Hilde som ble stjerne inne så seg i forhold til Mia fra samme landsdel som ble stjerne ute, dans og akrobatikk, eventyrprinsessen som skriver og leser samt teknisk hjelp til bra vibrasjoner var noen av de mange aktuelle poengene de innsatte jentene på Bredtveit har brukt til å lage tekster og revynumre som satt som støpt på de spreke og tøffe jentene – og de to mannlige betjentene og fritidslederen. Festrommet/kirken var fylt til trengsel med inviterte som hyllet dem fortjent på premieren

fredag 25. november. Neste dag spilte de for resten av de innsatte og for pårørende og litt senere skal de spille på Ila.

Vakkert og innholdsrikt program, som alle viktige elementer i oppsetningen var det laget av en innsatt

I programmet takker prosjekt-kordinator/fengselsbetjent og nå også revyskuespiller Rolf-Einar Pedersen de innsatte for enormt pågangsmot og stå-påvilje. Han poengterer at det har vært en glede å være sammen med dem denne tiden. Instruktørene Ingunn Andreassen og Kjersti Bryhn skriver i sin programhilsen at det å lage en revy er ingen spøk. Det krever personligheter som kan, tør og vil og det er det vi vil få se.

Fengselets direktør Dan Strømme ønsket velkommen. Han så frem til årets forestilling og viste til hvor vellykkede de foregående hadde vært. Han trakk frem alle som hadde gjort en enestående innsats for å få til denne revyen på kort tid og rettet avslutningsvis en takk til Sosial- og helsedirektoratet, en viktig sponsor til Bredtveits virksomhet – hvor av noe går til revyen. ●

Prosjektkoordinator Rolf-Einar Pedersen med uniformen i revyorden.

Vold mot tilsatte i kriminalomsorgen 2004

*Av Yngve Hammerlin og Thomas W. Strand.
Utgitt i serien Rapporter, KRUS 2005*

Rapporten er basert på de nye registreringsskjemaene og inneholder foruten 2004 registreringene også det som ble meldt siste halvdel av 2003 da prøveordningen ble igangsatt.

Det planlegges årvisse rapporter fremover. I tillegg til statistisk informasjon vil rapportene presentere analyser

og forklaringer på den voldsutvikling som måtte antas seg. Siktemålet er å kunne gi innspill til eventuelle forbedringer og endringer.

I rapporten pekes det også på noen mulige innfallsvinkler for videre arbeid:

- Mørketallsproblematikken – prosessen frem mot ferdig skjema.
- Undersøkelse av vold mot og mellom fanger med utgangspunkt i den samme voldsdefinisjonen.
- Gjengangerproblematikk

– noen begår vold mot tilsatte flere ganger.

”Forum for kunnskapsproduksjon om vold mot tilsatte i kriminalomsorgen” hadde et seminar 6.-7.oktober blant annet med utgangspunkt i denne rapporten. Det var også innlegg fra svenske SEKO, fra Politiets fellesforbund og fra hovedverneombudet i kriminalomsorgen. I tillegg var orientering om utviklingsprosjektet Sik – Sikkerhet i kriminalomsorgen. ●

Vold mot tilsatte i kriminalomsorgen 2004

Livet under soning

*Tekst og foto:
Grethe Rødskog Fodstad*

Oslo fengsel skal la informasjonsfilmen *Livet under soning* rulle å gå på fengselets intern-TV. Filmen skal gi de innsatte informasjon om fengselet og mulighetene det byr på for den innsatte mens han soner der. Det er Ramin Behnoud, tidligere innsatt og Knut-Erik Rønningen, som har jobbet på fengselets avdeling Stifinnern i mange år, som står bak filmen. Direktør Are Høydal har stor tro på at de innsatte får bedre informasjon via denne filmen enn via trykt materiale, som erfaringsmessig ofte ikke blir lest av de innsatte. Innholdet er planlagt ut fra hva en første-gangsinnsatt har bruk for å vite, det er vinklet mot en som fortsatt er utenfor.

- Forhåpentlig vil filmen også minske avstanden mellom ansatt og innsatt og være underholdende. De som kommer til Oslo fengsel mister friheten, men de mister ikke

resten av livet, sa Are Høydal til gruppen som var invitert på flott filmpremiere i fengselets festsal.

Vi fikk se ca halvparten av den nær tre timer lange filmen. Det var delene med besøk hos ledelsen, Mash – Mangfoldig aktivitet som hjelper, vaskeriet, avdeling A med underenheter, arbeidsstue, smie, utearbeid, helseavdeling, bibliotek, GVO, programmer, Røde Kors og LES. Et utrolig mangfold i de gamle fengselsbygningene. Fengselet virket som eske, med mange hemmelige rom. Rom du kan trenge god informasjon om for å finne frem til. Du skal sone lenge for å bli ekspert på virksomheten i Norges største fengsel.

Bildene var fine og innholdet ga god informasjon uten å være verken for tungt eller selv-sagt enten det var ansatte eller innsatte som bidro. Lyden virket litt ujevn i tydelighet og styrke slik den ble avspilt i

Ramin Behnoud, Are Høydal og Knut-Erik Rønningen

festsalen, men virker forhåpentlig bedre på intern-TV. Dette var effektivt reality-TV, om en virkelighet som kan

virke skremmende og vanskelig å få oversikt over – uten et slikt hjelpemiddel. ●

Aktuelt fra innsatte i Skien fengsel

Rusmestring og progresjon i Skien fengsel!

I Skien fengsel er det for tiden en boenhet med 6 innsatte som går under kategorien *rusmestrings-avdeling* eller *progresjons-boenhet*. Innsatte som har et erkjent rusproblem og som ønsker å gjøre noe med dette, kan søke seg inn på denne avdelingen. Tatt i betraktning av at Skien fengsel er et såkalt *høy-sikkerhetsfengsel*, fungerer rusmestringsavdelingen B-3 meget bra. Tanken bak en slik avdeling

er at innsatte skal bli mer bevisst på sitt eget rusproblem, og samtidig ta tak i de utfordringer som ligger i hverdagen før, under og etter løslatelse. Den enkelte innsatte må skrive en kontrakt med fengselet som inneholder en del forpliktelser, bl.a. avgivelse av ukentlige urinprøver, deltakelse i rusmestringsmøter og god oppførsel. Til gjengjeld kan den innsatte få hjelp til å komme over i åpent

fengsel eller til en egnet behandlingsinstitusjon for å sone siste del av dommen.

Avdelingen fungerer i stor grad som en ordinær boenhet, men med et bredere innhold og flere tilrettelagte aktiviteter. Det er for eksempel obligatoriske rusmestringsmøter hver 14. dag med 1 ½ times varighet, fellesmøter med ledelsen hver 14. dag der innsatte kan ta opp saker av

både felles og mer personlig karakter.

Det er lagt opp til 1 time ekstra fysisk trening i helgene, og filmvisning på storskjerm hver søndag. Et annet viktig tilbud er en månedlig utflukt utenfor fengselet. De innsatte får selv være med å bestemme hvor disse turene skal gå innenfor en tredelt ramme: *besøk til andre institusjoner, en fritidsaktivitet og* ►

◀ **en kulturell aktivitet.** Som eksempler på slike turer kan nevnes institusjonsbesøk til Berg fengsel, Hassel fengsel, Stifinner'n i Oslo fengsel, Tyrili Oslo, Tyrili Skåtøy, Sommerland i Bø, kanotur, fottur til Gaustatoppen, skøytebanen i Skien, gruvene i Kongsberg og senest i september '05 en 4 dagers hyttetur på Hardangervidda. Spennvidden for aktivitetene er stor.

B-3 er den eneste avdelingen i fengslet der innsatte selv må bake det brødet de spiser, og i høst har det vært gjennomført et botreningskurs der de innsatte har lært om ernæring, kosthold,

hygiene etc., et kurs i regi av Klosterskogen videregående skole avd. Skien fengsel, fengselets kjøkken og en av de faste boenhetsbetjentene. De innsatte har videre ansvaret for å arrangere månedlige tema-kvelder. Temaene kan være alt fra livredningskurs i regi av Røde Kors til swingkurs med instruktører fra utsiden, til innbudte foredragsholdere innenfor ulike tema som for eksempel ADHD og metadonbehandling. På tema-kvelden i februar stod Afrika på dagsordenen, og hver enkelt innsatt valgte da ut et land i Afrika og holdt et kort foredrag om dette. I tillegg var det invitert en kvinnelig lærer fra Kenya som

gav en mer detaljert beskrivelse av Afrikas historie og kultur. I april sto Mexico på programmet, i juni var det Chile som det ble holdt foredrag om.

En slik rusmestringsavdeling som her er beskrevet, er viktig på flere måter. Den er med på å øke mulighetene for en positiv rehabilitering for den enkelte innsatte, og derav også viktig rent samfunnsøkonomisk sett. I en tid der omorganisering og innstramninger er på dagsorden håper vi at progresjonsavdelingen vil bestå i sin nåværende form, ja kanskje utvikles i enda større grad i tiden fremover. Det krever et minimum av ekstra ressurser,

men desto større engasjement og vilje i en tid der bevillingene stadig blir mindre og sikkerheten stadig økes. For alle oss som har tro på en fangebehandling i progresjonens ånd, er det å håpe at rusmestringsavdelingen i Skien fengsel vil leve også i det kommende tiåret.

J.D.

P.S. Innsatte på B-3 har utarbeidet en årsrapport for 2005 om innholdet og driften av avdelingen. Rapporten kan fåes ved henvendelse til Skien fengsel. ●

Fordeling av pliktårsbetjenter

De 153 pliktårsbetjenter som blir uteksaminert fra Fengselsskolen høsten 2005 er på bakgrunn av behov som regionene har meldt inn og etter drøftinger med organisasjonene, fordelt slik:

30 til Region sør		32 til Region nordøst		31 til Region øst	
Ringerike fengsel	2	Gjøvik fengsel	2	Bredtveit fengsel	3
Hof fengsel	1	Ila fengsel	5	Oslo fengsel	28
Bastøy fengsel	1	Vestre Slidre fengsel	1		
Skien fengsel	1	Ilseeng fengsel	1		
Drammen fengsel	1	Kongsvinger fengsel	14		
		Ullersmo fengsel	9		
24 til Region vest		18 til Region sørvest		18 til Region nord	
Bergen fengsel	22	Arendal fengsel	1	Tromsø fengsel	8
Hustad fengsel	2	Kristiansand fengsel	1	Verdal fengsel	1
		Haugesund fengsel	1	Trondheim fengsel	6
		Åna fengsel	6	Vadsø fengsel	3
		Auklend overgangsbolig	1		
		Stavanger fengsel	3		
		Sandeid fengsel	5		

Hassel fengsel 2004

En brukerorientert undersøkelse av en virksomhetsteoretisk praksis

Av Marit Sjølie Øiestad

Utgitt i Småskriftserien fra KRUS som nr 1/2005

Undersøkelsen er omtalt i Aktuelt for kriminalomsorgen nr 2: "Det nytter! Etterundersøkelse fra Hassel fengsel 2004"

Et lærerikt møte med statssekretæren

Hun hadde bare vært statssekretær i halvannen uke. Kontoret stod ennå fylt av blomster og hilsener, budsjettarbeidet var inne i siste fase, og pressehenvendelsene hadde vært mange de siste dagene. Likevel tok Anne Rygh Pedersen seg god tid i møte med de tre fengselsaspirantene Maylén Gare, Ann-Mari Bakketun og Nina Sarheim da de ønsket å drøfte straffeutmålingen i narkotika- og sedelighetssaker. - Dette stod virkelig til forventningene. Det var både spennende, konkret og lærerikt, sa aspirantene fornøyd etter samtalen med statssekretæren.

Tekst og foto:

Terje Fredwall, KSF

De tre fengselsaspirantene er i ferd med å avslutte to års studier ved Kriminalomsorgens utdanningssenter. I slutten av november uteksamineres de som nye betjenter, men innen da skal de ha levert et tretti-siders prosjektarbeid. Og det var i den forbindelse de ønsket å intervju den nye statssekretæren om hennes syn på straffeutmålingen i narkotika- og sedelighetssaker, en tematikk som resulterte i et engasjert og spennende møte på Rygh Pedersens kontor.

Samtalen beveget seg fra domstolens bruk av maksimums- og minimumsstraffer, til personvern, soningens innhold og den allmenne rettsoppfatning:

- Det var virkelig interessant å få drøfte disse problemområdene med statssekretæren, sier Maylén Gare, Ann-Mari Bakketun og Nina Sarheim, som er tre av de 157 aspirantene som i år utdannes ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS).

Prosjektarbeidet

Alle aspirantene skal i løpet av fire uker gjennomføre et prosjektarbeid i gruppe. Temaet skal ifølge studieplanen være relevant for arbeidet i kriminalomsorgen, men aspirantene kan selv velge hva

FORVENTNINGSFULLE: Det var tre forventningsfulle fengselsaspiranter som fikk møte statssekretær Anne Rygh Pedersen i Justisdepartementet. Og forventningene ble tydelig innfridd: - Dette var både spennende, konkret og lærerikt, sa Maylén Gare (til venstre), Ann-Mari Bakketun og Nina Sarheim etter samtalen.

de ønsker å skrive om. Målet med prosjektarbeidet er å gi aspirantene mulighet til å fordype seg i et tema som de er særskilt opptatt av, samtidig som de får trening i å bearbeide litteratur og data-materiale i en mer omfattende prosess.

Så var det da også dette engasjementet som førte til at aspirantene tok kontakt med statssekretær Rygh Pedersen. - Vi har valgt oss et tema som interesserer og engasjerer oss,

ikke minst fordi det i samfunnet er mange og sterke meninger om straffeutmålingen. Vi ønsker å undersøke hvordan denne utmålingen foregår i narkotika- og sedelighetssaker, og på bakgrunn av det forsøke å synliggjøre noen av de politiske, juridiske og allmenne oppfatningene som finnes, forteller Maylén Gare, Ann-Mari Bakketun og Nina Sarheim.

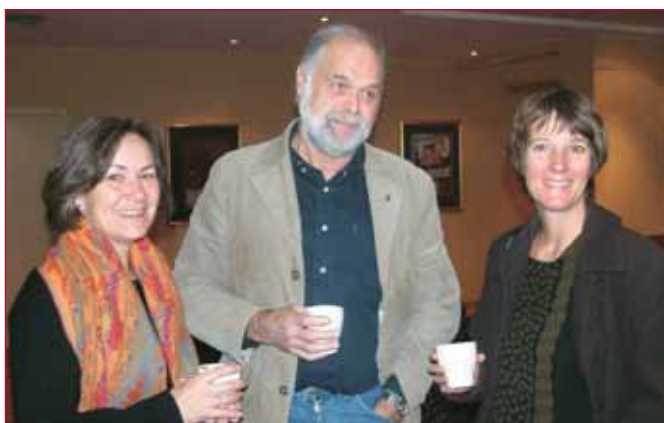
Ved siden av samtalen med statssekretær Anne Rygh Pedersen, har de tre

aspirantene foretatt en spørreundersøkelse blant tretti personer om deres syn på straffeutmåling. De har også intervjuet en dommer ved Oslo tingrett. Oppgaven leveres om én uke, før de om en knapp måned starter opp pliktårstjenesten ved Ullersmo, Arendal og Trondheim fengsel.

- Vi gleder oss nå virkelig til å få bruk for det vi har lært, sier de kommende fengselsbetjentene. ●

Første felles ledersamling i den nye kriminalomsorgen

Den første felles ledersamlingen i kriminalomsorgen etter at etaten ble omorganisert i 2001 fant sted 8. til 9. desember for vel 100 personer fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, region-administrasjonene, kriminalomsorgens utdanningscenter, kriminalomsorgens IT-tjeneste og ikke minst alle fengslene og friomsorgskontorene, foruten fagforeningslederne og hovedverneombudet. Samlingen var også starten på arbeidet med etatens lederutviklingsprogram.

I ivrig samtale med erfaringsutveksling og drøfting av felles problemstillinger rett for seminaret tar til; friomsorgslederne Nina Berger, Vestfold, Bjørn Terje Stoveland, Aust-Agder og Elin Rise, Hedmark/Oppland. Enten de har kort eller lang fartstid i etaten ser de frem til å til å treffe de andre lederne - få kommunisere med kolleger vi sjelden treffer.

Fengselslederne Audun Tjore, Drammen og Helge Åby, Hassel sammen med hovedverneombudet Mette Salicath, (tidligere Oslo fengsel). Fengselslederne har savnet de tidligere årlige ledersamlingene og ser nå frem til å møtes årvisst sammen med friomsorgslederne. Tjore ser frem til en spennende samling med godt program. Åby understreker at dette er et kjempebra tiltak, det viktigste er å treffes. Han så spesielt frem til innlegget fra Ole Ingstrup og regnet med å reise hjem med fornyet inspirasjon.

Tekst og foto: seniorrådgiver Grethe R. Fodstad, KSF

- Påfyll, inspirasjon og nye ideer, sa ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk om noe av hensikten med samlingen. Samtidig benyttet hun anledningen til å takke for den veldig fine mottakelsen alle fra sentralt hold får ute på besøk i etaten. Hun påpekte også behovet for dialog og for av og til å stoppe og se om man er på rett kurs.

- Dere er nøkkelpersoner i regjeringens satsing på å redusere kriminaliteten i Norge, sa justisminister Knut Storberget. Han uttrykte stor tilfredshet med det arbeidet etaten gjør og sa at den norske modellen skulle vært utbasunert i mye større grad, man må vise det man får til. Han viste til forskjellen på myter i befolkningen og det som faktisk er tilfelle innen

denne sektoren. - Dette er både et problem og en utfordring, sa han. - Aldri før har vi drept så få, men spør du folk flest, får vi et helt annet svar. Det samme gjelder antall rømninger fra fengsel. Folk har et helt annet bilde av oss enn det som faktisk skjer, sa han. Videre var han veldig klar på at han var opptatt av å gjøre noe for fangene.

- Jeg er opptatt av å gjøre hele strafferettskjeden mer operativ, ikke finne opp kruttet på nytt, men ta utgangspunkt i de gode tiltakene og arbeidet som er der. Han uttrykte stor tro på friomsorgens arbeid. Han hadde både som ambisjon å doble antall dommer på samfunnsstraff og samtidig unngå at det dannet seg kø av slike dommer. Samtidig erkjente han at friomsorgens arbeid er i en utsatt posisjon innen ulike debattopplegg. I spørreundersøkelsen

Raskt ute med å finne plass i salen som ble ganske full med vel 100 mennesker var Christine Moe Grav, leder av Arupsgate overgangsbolig, Lisbeth Sollied som har forflyttet seg fra Bredtveits åpne avdeling til et vikariat som leder av Vadsø fengsel og Lasse Andresen som leder Sarpsborg fengsel. De synes alle det er flott å være samlet og få treffe de andre enhetslederne for å utveksle erfaringer.

Håkon Sandåker og Erling Ivar Moberg som leder friomsorgen i henholdsvis Nordland og Finnmark, i bakgrunnen Sigbjørn Hagen, leder av Ringerike fengsel.

påpekte friomsorgsleder Elin Rise hvor vanskelig det vil kunne bli å få til endringsarbeid under straffegjennomføringen med de som er dømt til samfunnsstraff, når den enkelte ansatte får enda flere å forholde seg til. Hun viste også til hvor vanskelig det er å bli hørt i media.

Det ble en fin dialog mellom etatens ledere og justisministeren som ble en halv time lenger enn planlagt – og derfor valgte å droppe regjeringsslunsjen, men som forhåpentlig rakk forberedende statsråd denne torsdag formiddagen. ●

I registreringskø står Cilje Alexandersen, som begynner som seniorrådgiver i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning ved årsskiftet og skal arbeide med lederutviklingen, Rune Labråten fra Åna og Steinar Vinje fra Trondheim.

Kjetil Evjen, leder av Bergen fengsel og Kari Øvrebo fra Kriminalomsorgens region vest.

Bordene fylles opp, Torill Holsvik Høyem fra Region nord og fengselslederne Kai Sudland, Berg, Knut Bjarkeid, Ila og Karl Gustav Knudsen, Skien sjekker papirene.

Regiondirektørene Gudmund Idsø fra sørvest og Bjørn Krogsrud fra øst.

Justisminister Knut Storberget foran en forsamling som ivrig noterer seg hans ord

Nordisk tjenestemanns-utveksling

Tekst og foto: seniorrådgiver Grethe R. Fodstad, KSF

- Den største forskjellen mellom fengselssystemene i Norge og Danmark er at i Norge begynner alle unntatt de med helt korte dommer sin soning i lukkede fengsler, mens i Danmark begynner straffesoningen i åpent fengsel, bare med unntak av de med dommer på over fem år eller de som er regnet som rømningsfarlige, forteller Jens Lindskov, regionverksmester i kriminalforsorgen i Danmark.

- I Danmark er arbeidsdriften det eneste som er regionalisert - i seks regioner, ellers er det direkte kontakt mellom Direktoratet for kriminalforsorgen og enhetene. Jens avsluttet midt i desember sitt tre måneder lange opphold i Norge med stipend fra Nordisk tjenestemannsutveksling og er nå tilbake i arresthuset i Odense. I Norge var han først i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, så Kriminalomsorgen region vest og i fengslene der: Bergen inkludert Osterøy avdeling, Vik, Hustad og Ålesund foruten friomsorgen i Molde.

- En annen viktig forskjell mellom kriminalomsorgen i Danmark og Norge er at det er selvforsørget i de fleste danske fengsler. De innsatte får utbetalt 50 kroner pr dag som han bruker til innkjøp i nærmeste matbutikk om han soner i et åpent fengsel eller i fengselets butikk om det er et lukket fengsel. I de danske arresthusene, en egen type fengsler for de som sitter i varetekt, er det ikke plikt til selvhusholdning, men en stor del velger dette. Det blir gjerne overskudd på matpengene i

arresthusene, et overskudd som kan benyttes til fritidsaktiviteter. I tillegg får fangene i snitt kr 7.79 i timelønn for sitt arbeid på 7,4 timer om dagen. Dette gir en utbetaling på 56 kroner dagen – omtrent som i Norge hvor de får 50 kroner dagen.

- Jeg ønsket å komme til Norge fordi jeg var nysgjerrig på hvordan andre håndterer oppgaven med å beskjeftige de innsatte, forteller han. Han understreker at utgangspunktet og grunnholdningen er lik i våre to land: Vi har begge utgangspunkt i Kristian den femtes lov – selv om den lød noe ulikt for de to land. Videre har vi et felles verdigrunnlag innen en kristen kulturramme som sier noe om hvordan man straffer, vi hugger ikke armen av folk. På sitt lune danske vis antyder Jens at det likevel er en viss ulikhet i holdning eller kultur mellom fengselspersonalet i de to land, samtidig som han også har erfart stor kulturforskjell enhetene i mellom der han har vært i Region vest: I Norge kan det virke som det er en generell tilbakeholdenhet, det kan virke som man er åpen for forandringer samtidig som ikke alle er så aktive eller tydelige i å presentere sitt ærend eller sine forslag og ønsker.

Det som har gjort størst inntrykk er det gode pedagogiske tak verksbetjentene i Norge har på fangene. Verksbetjentene representerer et stor utnyttet kompetansepotensial både faglig og menneskelig. Han trakk frem Ålesund fengsel som et virkelig positivt eksempel. Her interesserer verksbetjentene seg for fengselsbetjentenes arbeid og fengselsbetjentene

interesserer seg for verksbetjentenes arbeid. Det samme gjør skolens lærere og helse-tjenesten. – Jeg trodde vår danske måte skulle være bedre, men er blitt imponert over de norske verksbetjentenes menneskebehandling. I Norge er det den og ikke den økonomiske avkastning som er det sentrale. Til gjengjeld kan den norske verksdriften ha noe å lære av den danske kontakten med private bedrifter, sier han. Jens Lindskov uttrykker høflig forundring over at de norske verksbetjenter ikke er tilknyttet det elektroniske etatssystemet. I Danmark har også verksbetjentene sin e-postadresse og de leser beskjeder og nyhet over intranettet og de bruker klientbehandlingssystemet i sitt arbeid.

Tydelig fornøyd med oppholdet og måten han er blitt mottatt på, medgir han at det nok har lavere status i Danmark enn i Norge å være tilsatt i kriminalomsorgen. Han knytter det til at lønnen i Danmark nok er en del lavere. Danmark har vel 4000 fengselsplasser og 4.800 totalt ansatt i kriminalomsorgen, av disse er 3.400 uniformerte. – Også noen av de som jobber i friomsorgen hører til de uniformerte, selv om de ikke går i uniform til daglig. Det er noen av de som arbeider med de som soner med fotlenke. Han viser engasjert frem det fine danske intranettet og hvordan de ansatte kan gå derfra og ut på internett. Du kan lese mer om dansk kriminalomsorg på <http://kriminalforsorgen.dk>. ●

Jens Lindskov

Nytt politi?

En kommentert bibliografi over nyere norsk politietterforskning

Av Cecilie Høigård,
Institutt for kriminologi og retts-
sosiologi, Universitetet i Oslo.
K-serien nr. 2/2005.
Heftet 145 sider

Oppdragsgiver for bibliografien er Nordisk samarbeidsråd for kriminologi. - Hensikten med å utarbeide denne kommenterte bibliografien er å skape oversikt over hva som finnes av nyere politiforskning slik at interesserte kan bruke den som et slags oppslagsverk og som veiviser inn i den mangfoldige politiforskningen, heter det bak på omslaget.

Stikk i strid med hva mange synes å mene, finnes det mye nordisk politiforskning, 215 arbeider fra siste del av 90-årene av. Den som står med desidert flest arbeider, er norske Thomas Mathiesen. 21 bidrag er kommet fra ham om dette temaet. Forskningen er som oftest forankret i det egne nasjonale og i engelsk og amerikansk forskning, men ikke i annen nordisk forskning, får vi vite. Høigård peker videre på at forskningen er forankret i to ulike forskningsmiljøer: universitetsforskning og myndighetsforskning. Med

sistnevnte menes for eksempel det som skjer innen de nasjonale politihøgskolers forskningsenheter. Høigård fremhever at de to miljøene har ulike perspektiv: Myndighetsforskningen har et ovenfra-perspektiv, mens universitetsforskningen oftest har et kritisk utenfra-perspektiv – for eksempel problematiseres politiets virksomhet her i langt høyere utstrekning enn i myndighetsforskningen. Hun mener videre at myndighetsforskningen er mindre forankret i den generelle sosiologi, den er i det hele ofte nokså teoriløs,

kjennetegnes ved kvantitativ metode – mens universitetsforskningen oftere bruker kvalitative metoder. Hun påpeker at forskjellene har sine røtter i ulike tradisjoner og ulike rammebetingelser og ikke uventet at det er ytterst sjelden at forskning fra det ene miljøet henviser til forskning fra det andre miljøet. Høigård foreslår noen minimumsbroer over kløften. Tiden skulle vel være moden for det nå? ●

Omtale ved
Grethe Rødskog Fodstad, KSF

Politiets rolle og oppgaver

Politiet er en viktig samarbeidspartner for kriminalomsorgen. Regjeringen la før sommeren frem Stortingsmelding nr. 42 (2004-2005) "Politiets rolle og oppgaver". Her foreslås at:

- Politiet skal ha sterk lokal forankring med mange oppgaver som gir god kontakt med publikum.
- Staten skal i enda sterkere grad samarbeide med kommunen, og andre offentlige og private aktører.
- Det er viktig at hverdagskriminalitet blir etterforsket og oppklart.
- Politiet skal også i fremtiden være ubevæpnet, men trent for skarpe oppdrag.

Politi- og lensmannsetaten tar hånd om førstelinjetjenesten både ved å opprettholde ro og orden, i den sivile rettspleien, i strafferettspleien, ved redningstilfelle og andre former for krisehåndtering i lokalsamfunnet som store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag. Regjeringen ønsker ikke å gjøre store endringer i politiets rolle og etatens oppgaver i samfunnet, men vil føre videre de viktigste elementene i nåværende politiordning. Dette innebærer at ansvarsdelingen mellom påtalemakten og politiet skal føres videre.

Kampen mot kriminalitet skal basere seg på både forebyggende og etterfølgende strategier.

Førebyggende innsats mot hverdagskriminalitet skal spesielt rettes mot barn og unge og mot gjengangere. Det legges til rette for at mindre alvorlige og erkjente straffbare forhold i større grad kan avgjøres umiddelbart på en enkel måte på lokalt nivå. Utvidelse av ordningen med forenklet forelegg og anledning for lensmenn til utferdige bøter i mindre alvorlige saker, skal gjøre straffesaksbehandlingen enklere. Potensialet i konfliktrådsordningen skal utnyttes. Det internasjonale samarbeidet mot alvorlig, organisert og samfunnstruende kriminalitet skal styrkes. Nye Kripos, nasjonalt etterretningsregister, nye metoder og bruk av ny teknologi vil være

sentrale virkemidler i kampen mot organisert og alvorlig kriminalitet. Politiet skal ha det sentrale ansvaret i den lokale beredskapen med øvingsmønster basert på samarbeid med andre nødetater, Forsvaret, kommuneledelsen, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og publikum.

En rekke arbeidsoppgaver som i dag blir utført av politiutdannet personell, kan utføres av personell med annen relevant kompetanse under politiets ledelse – for eksempel transportoppdrag, arrestforvaring og passkontroll. Det er også viktig å sette sammen rett kompetanse gjennom bruk av tverrfaglige team for bedre oppgaveløsning. ●

Aktuelt klipp fra

Ila-Nytt, internavis for Ila fengsel

Fotballsesongen 2005

Søndag 21. august var vel årets høydepunkt for mange av oss. Da spilte Apollo (laget til de innsatte på Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, reds. anm.) kamp mot Tuft IL, som en del av realityserien som gikk på TV-Norge i høst.

Det var knyttet mye spenning til denne kampen, vi hadde jo hørt en del om Tuft; at de var elendige til å spille fotball, ja at de rett og slett var en gjeng nerder. Det stemte veldig bra, men tøffe var de. De gikk i dueller, hadde noen saftige taklinger, de hadde til og med

en målsjanse som resulterte i et utspill fra mål. Etter kampen var det på tide å oppfylle den store guttedrømmen, nemlig å få veksle noen ord og tatt noen bilder sammen med den sympatiske, gamle keeperstorheten Erik Thorstvedt og trenerlegenden

Drillo. Noen av oss var derimot mer storforneymet med å få ta noen bilder sammen med tidligere programleder i sone 2, Catrine. Episoden som Apollo var med i, ble vist 24. oktober ●

På rosa ark

Vår hverdag i kriminalomsorgen

Førjulstida er bokslepptid. Slik også for NFF som har tatt et stort og viktig løft og latt alle enhetene i kriminalomsorgen skrive en fortelling om hvordan de opplever sitt daglige virke. Det er fagforeningsmedlemmene på det enkelte tjenestested som forteller. - I tillegg til at dette er en bok produsert og tilegnet våre medlemmer som er ansatt i kriminalomsorgen, mener vi at boka er velegnet "voksenopplæring" for det politiske Norge, og de som stiller med kriminalomsorgen på et overordnet plan, sier forbundsleder Roar Øvrebø og forsikrer seg om at jeg husker "de rosa arkene" hvor fengslene og friomsorgskontorene førte opp budsjettønsker som vi i departementet ikke hadde prioritert.

Tittelen har en spennende dobbeltbunn som knytter an til det folk flest forstår med rosa ark.

- De som arbeider i kriminalomsorgen er glade i sitt arbeid. Ikke nødvendigvis det å låse inn, men mer arbeidet med å påvirke til endring. Endringer kan føre til mindre kriminalitet for den enkelte forbryter. For samfunnet gir det god mening å arbeide for å nå slike resultater. Det gir også mening å fortelle om det du er glad i på rosa ark, fremhever Roar Øvrebø på sitt kontor rett etter dagens pressekonferanse i Oslo fengsel. Han tar jovialt i mot undertegnede som får med seg boka på vei tilbake til kontoret fra besøk i et fengsel. Øvrebø forteller at blant annet skal alle 169 representantene på Stortinget få hvert sitt eksemplar av boka slik at de kan bli bedre kjent

med denne yrkesgruppen og deres arbeidssituasjon. - Vi tror at denne boka skal bidra til at kriminalomsorgen kan bli bedre prioritert, skriver Roar Øvrebø i forordet.

Boka innledes med et dikt av Jacob Sande til et tidlig Vik fengsel, en fin opplevelse for en som var i siste årskull som opplevde ham som lærer, han var noe bortkommen på en stor skole i Oslo vest. En annen dikterisk omtale av etaten må vi heller ikke glemme når vi forteller historien vår: I Markens

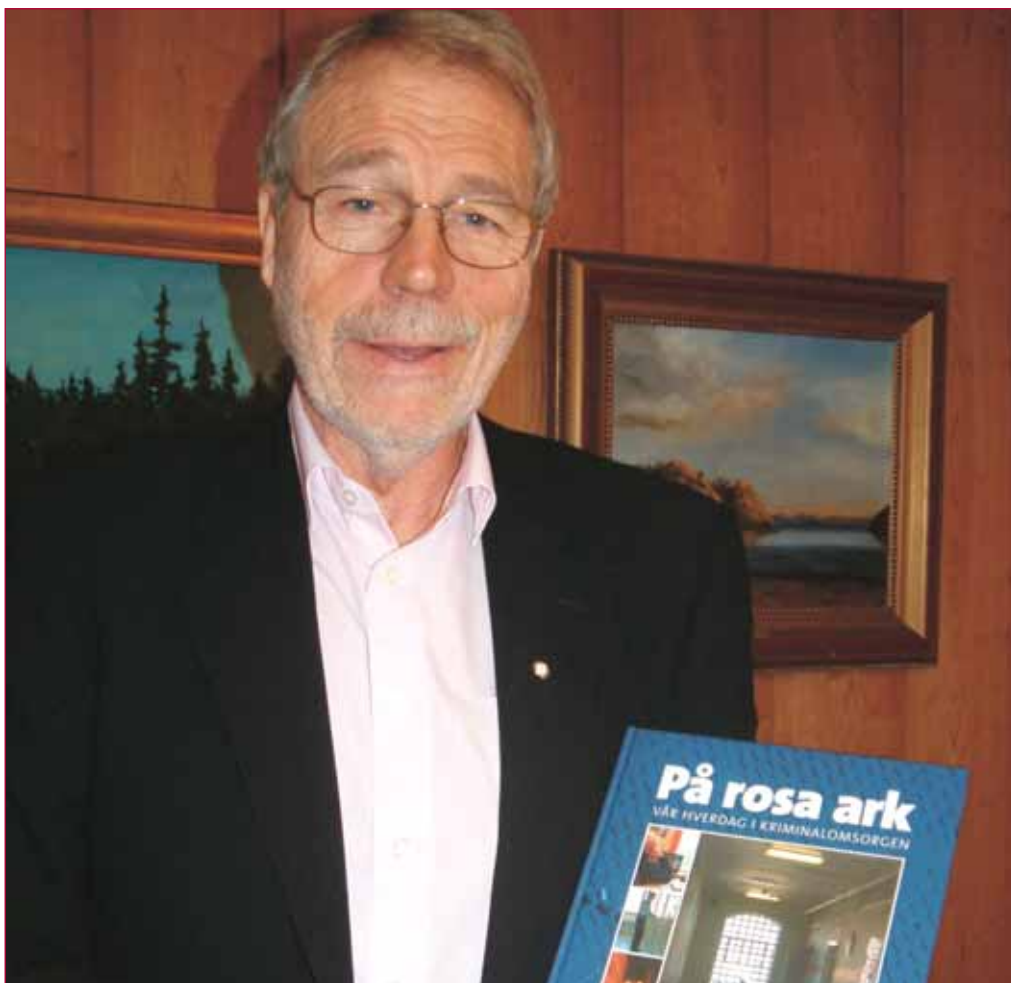
grøde gir Knut Hamsun en fin omtale av Trondheim fengsel hvor Isaks kone Inger soner for barnedrapet. Her blir hun sett, får vennlig behandling og lærer mye praktisk og nyttig, kunnskap som vil gjøre livet hennes lettere.

Historiene det enkelte fengsel og friomsorgskontor forteller varierer i idé og uttrykk – og gjenspeiler godt mangfoldet i etaten. Enhetene er vokst frem på ulike steder under ulike betingelser til ulike tider og dels med ulike målgrupper.

Noen vil det nok friste mer å besøke og investere i enn andre. Her er både perler og hverdagsprosa. Til sammen gir de et enestående og nyanserikt bilde av kriminalomsorgen.

Utgiver: Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund
175 sider – pris 269 kroner.
Utgitt 21. nov 2005

Omtale og bilde: Grethe R. Fodstad, KSF ●

- En enestående historiebok, sier forbundsleder Roar Øvrebø